

WESTMÄRK

Letnik XXXI.

Celovec, petek, 21. maj 1976

Štev. 21 (1762)

ZSO OB OBLETNICI DRŽAVNE POGODBE:

Zahtevamo dosledno izpolnitev člena 7 državne pogodbe

Pripravljeni smo konstruktivno sodelovati pri iskanju sporazumnih in znosnih rešitev

Nadzorni in Upravni odbor Zveze slovenskih organizacij na Koroškem sta na svoji skupni seji na predvečer obletnice podpisa avstrijske državne pogodbe dne 14. 5. 1976 po temeljiti presoji poročila o zadnjih razgovorih na Dunaju sklenila naslednjo

RESOLUCIJO

Koroški Slovenci smo s svojim doprinosom v narodnoosvobodilnem boju izpričali, da hočemo na ozemlju, kjer smo naseljeni že stoletja, živeti svobodno in enakopravno. Prispevali smo velik delež k zmagi nad fašizmom in s tem tudi k obnovi neodvisne in demokratične republike Avstrije. Sedmi člen avstrijske državne pogodbe je rezultat tega našega boja na strani zvezodoljubnih narodov.

S podpisom državne pogodbe se je republika Avstrija obvezala, da bo izpolnjevala in spoštovala določila te mednarodne pogodbe.

Enaintrideset let po zmagi nad fašizmom in enaindvajset let po podpisu državne pogodbe Zveza slovenskih organizacij na Koroškem

ugotavlja, da nobeno določilo ni izpolnjeno po črki in duhu sedmega člena državne pogodbe. Manjšinska politika republike Avstrije je bila tudi po letu 1955 naši narodni skupnosti nenaklonjena in izrazito restriktivna.

Koroški Slovenci smo danes zaradi namere izvedbe ugotavljanja manjšine, zaradi naklepa zmanjšanja in okrnjevanja pravic člena 7 potom reševanja na osnovi številčne moči, kar pomeni revizijo državne pogodbe, in zaradi poskusov razdvajanja in cepitve naše narodne skupnosti bolj kot kdaj koli po drugi svetovni vojni ograjeni v našem obstoju in razvoju.

Zato bomo koroški Slovenci skupaj z demokratičnimi silami večinskega naroda odločno nadaljevali borbo proti načrtovanemu ugotavljanju manjšine za dosego pravic, ki nam gredo in z učinkovitimi ukrepi preprečili, da bi rezultati morebitne izvedbe štetja lahko služili kot osnova za reševanje odprtih vprašanj člena 7 državne pogodbe.

Koroški Slovenci smo se vselej zavzemali za sporazumno rešitev manjšinskih vprašanj. Trdno smo prepričani, da je sporazumna rešitev odprtih vprašanj možna le z neposrednimi pogajanjem med predstavniki vlade in zakonodajalca ter zastopniki manjšine.

Ta svoja nespremenjena stališča smo hkrati s svojo pripravljenostjo za konstruktivno sodelovanje pri iskanju demokratičnih rešitev iznesli tudi pri zadnjih razgovorih z eksperti in pred parlamentarnim pododborom ter poudarili, da zahtevamo vzporedno reševanje vseh odprtih vprašanj na področju šolstva, uradnega jezika, topografskih označb in napisov, pospeševanja manjšine in prepovedi dejavnosti proti slovenski narodni skupnosti.

Če avstrijska vlada in zakonodajalec z nami vred želita, da bi se pogajanja nadaljevala in vodila do konkretnih vzajemnih in znosnih rešitev, je za nas pogoj, da parlament odstopi od namere novelizacije zakona o ljudskih štetjih, ki naj bi omogočila izvedbo sklepa treh v parlamentu in deželnem zboru zastopanih strank o ugotavljanju manjšine.

Ne moremo mimo ugotovitve, da je pri reševanju manjšinskega vprašanja močna ovira zlasti Kärntner Heimatdienst. To se je izkazalo tudi (Dalje na 8. strani)

Jugoslavija zahteva popolno in brezpogojno izpolnitev državne pogodbe

Predstavniki zveznega sekretariata za zunanje zadeve SFRJ Mirko Kaležič je na tiskovni konferenci v Beogradu ponovno pojasnil stališče Jugoslavije glede položaja slovenske in hrvaške narodne skupnosti v Avstriji in zlasti glede izpolnitve državne pogodbe. Izjavil je:

Jugoslavija si prizadeva, da bi Avstrija čimprej v celoti in brez postavljanja pogojev izpolnila določila državne pogodbe, ki zadevajo položaj in pravice slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji. Jugoslavanska vlada je v številnih dokumentih in izjavah podrobno pojasnila svoja stališča, ki bodo tudi v prihodnje temelj njenih prizadevanj v zvezi z izpolnitvijo omenjenih določil državne pogodbe.

Zato je razumljivo, da Jugoslavija kot ena podpisnic državne pogodbe s posebno pozornostjo spremlja vse ukrepe, ki jih — v okviru avstrijske suverenosti in notranjih kompetenc ter na podlagi državne pogodbe — pripravljajo v zvezi z izpolnitvijo te pogodbe.

Vendar pa želimo poudariti, da je za Jugoslavijo nesprijemljivo dejstvo, da izpolnitev državne pogodbe še zmeraj pogojujejo in preprečujejo na najrazličnejše načine, ki so si navzkriž z določili in duhom državne pogodbe.

Jugoslavija pričakuje, da bo Avstrija v dogovoru s slovensko in hrvaško manjšino izpolnila omenjena določila državne pogodbe. V številnih in argumentiranih predlogih, ki so jih manjšine naslovile na avstrijsko vlado, vidimo ustvarjalen prispevek k iskanju dokončne rešitve.

Tudi ob tej priložnosti želimo poudariti, da za Jugoslavijo rešitev tega vprašanja pomeni odpravo ovir za nastanek trdne osnove za razvoj stabilnih in prijateljskih stikov med sosednjima deželama.

Široka solidarnost z bojem koroških Slovencev

Vse napredne in demokratične študentske organizacije na Dunaju, med njimi tudi Klub slovenskih študentov, so spet manifestirale svojo solidarnost s koroškimi Slovenci v boju proti ugotavljanju in za izpolnitev pravic.

Več sto študentov se je zbralo v terek pred univerzo, da bi preprečili (kakor jim je to dvakrat že uspelo) tamkajšnje protislovensko izzivanje desničarskih skrajnežev, katerim je govoril FPÖ-jevski poslanec dr. Scrinzi. Vendar pa je policija desničarske zborovalce „zaščitila“, napredne študente pa z brutalno silo pregnala iz univerzitetnega poslopja,

kar se je menda zgodilo prvič v zgodovini dunajske univerze.

Potem se je formirala demonstracija kakih 1000 udeležencev, ki so krenili pred sedež zvezne vlade. Tam so predali resolucijo, v kateri so zahtevali izpolnitev člena 7 brez vsakega ugotavljanja ali štetja, izrekli so se proti vsakršnim pogajanjem s koroškim Heimatdienstom o manjšinskih vprašanjih, zahtevali pa so tudi odstranitev rektorja Seitelbergerja, ki je bil nekdanji član SS in je zdaj ključna policija, da je pregnala napredne študente in „zaščitila“ zborovanje desničarskih skrajnežev.

Občni zbor NSKS Dr. Grilc novi predsednik

V prostorih Mohorjeve hiše v Celovcu je minulo soboto zasedal občni zbor Narodnega sveta koroških Slovencev. Občnemu zboru, ki

ga je otvoril predsednik dr. Joško Tischler, je osrednji tajnik Filip Warasch podal obširno delovno poročilo, ki so ga nato dopolnili še drugi odborniki.

Pri volitvah novega odbora je bil za predsednika izvoljen dosedanji podpredsednik dr. Matevž Grilc, za podpredsednika Ignac Domej in za osrednjega tajnika Filip Warasch, nadaljnji člani najožjega vodstva pa so še Karel Smolle, Pavel Buch, Mirko Sabotnik in Jože Wakounig; dosedanji podpredsednik dr. Reginald Vospernik ni več član odbora, vendar bo NSKS še naprej zastopal v kuratoriju deželnega šolskega sveta in v FUEV.

Novi predsednik NSKS dr. Matevž Grilc je na tiskovni konferenci izjavil, da v politiki Narodnega sveta ne bo prišlo do bistvenih sprememb: kot doslej bo NSKS skupaj z ZSO vodil narodnostno politiko v korist obstoja in razvoja slovenske narodne skupnosti na Koroškem; utrjeval bo odnose do nemško govorečih Avstrijcev, ki podpirajo boj koroških Slovencev; in vzdrževal bo stike z matičnim narodom in njegovo državo, ki imata — kot je dejal — pravico in dolžnost, da nas podpirata.

Dosedanji predsednik NSKS dr. Joško Tischler, ki zaradi starosti ni več kandidiral, je po občnem zboru vabil na večerjo v hotel „Korotan“, ki so se je udeležili tudi zastopniki ZSO v koordinacijskem odboru.

Parlamentarni pododbor neposredno seznanjen s stališči koroških Slovencev

Pri „hearingu“ pred parlamentarnim pododborom ustavnega odbora dne 13. maja 1976 na Dunaju so predstavniki osrednjih organizacij koroških Slovencev, kakor svoječasno že pismeno, ponovno še ustmeno odločno odklonili osnutek novelizacije zakona o ljudskem štetju.

Nato so v dvehurnem razgovoru nedvoumno in izčrpno odgovarjali na številna vprašanja ter utemeljili stališče, zakaj so koroški Slovenci proti ugotavljanju odnosno preštevanju; povedali pa so tudi, kako si zamišljajo sporazumno reševanje odprtih vprašanj slovenske narodne skupnosti. V stvarni pogovor so posegali zlasti koroški poslanci Herbert Pansi, dr. Hans Kerstnig, dr. Otto Scrinzi in Walter Suppan, pa tudi dr. Mock in dr. Ermacora ter razumljivo predsednik ustavnega odbora parlamenta dr. Thalhammer. ZSO sta na pogovoru zastopala predsednik dr. Franci Zwitter in podpredsednik dr. Avguštin Malle, NSKS pa osrednji tajnik dipl. jur. Filip Warasch in član osrednjega odbora Karel Smolle; na drugi strani so bili poleg članov pododbora ustavnega parlamenta navzoči tudi nekateri eksperti.

Kot bistveni rezultat tega „hearinga“ je smatrati, da je bil parlamentarni pododbor neposredno seznanjen s stališči slovenske narodne skupnosti in so se člani pododbora zanimali tudi za možne alternative za sporazumno rešitev odprtih vprašanj. V tem smislu je bil „hearing“, kakor je v zaključnih besedah poudaril predsednik dr. Thalhammer, plodovit in pomem-

ben za dokončne odločitve pododbora.

Vsekakor bo dokončna odločitev parlamenta — ali sklene novelizacijo zakona o ljudskem štetju ali ne — zelo bistveno vplivala na nadaljnji razvoj tekočih pogovorov in prizadevanj za sporazumno rešitev odprtih vprašanj slovenske narodne skupnosti na Koroškem.

Kdo kaj praznuje?

V minulih dneh od 18. do 21. maja 1976 so zborovali v Celovcu zgodovinarji, zbrani na 13. zboru avstrijskih historikov. Koroška je bila izbrana za ta kongres s sklicevanjem na svoj menda tisočletni obstoj.

„1000 Jahre Kärnten“ nam bodo vse leto ponujali ob najrazličnejših prilikah in oblikah. Deželni glavar Leopold Wagner je že vrnitev olimpijskega prvaka Franca Klammerja vključil v ta program in ga slavil kot „dostojen pričetek proslav tisočletnice Koroške“. V prvih dneh majnika so mu sledili filatelisti z razstavo znamk, ki so jo podredili temu naslovu. Od tedaj pa nas zasipa pravi plaz raznih otvoritev, predavanj, posebnih knjižnih izdaj, časopisnih člankov, radijskih in televizijskih oddaj — vse skrbno razporejeno in osredotočeno na to propagandno geslo.

Jubileji imajo svojo vsebino, še pogosteje pa jim vcepijo posebno poslanstvo in jih skušajo podrediti interesom sedanosti. Pogosto namreč sklicevanje na zgodovinske dogodke služi sedanjim interesom. Kot takšen primer je nedavno izrecno navajal dunajski univ. prof. dr. Michael Mitteraner prav „1000 let Koroške“: dejal je, da leto 976 nikakor ne pomeni posebne prelomnice v koroški zgodovini. Koroška je mnogo starejša. Korenine dežele segajo v slovansko kneževino in treba je vprašati, kakšen pomen naj bi imelo, da se z izbiro letnice 976 izloči predhodno obdobje zgodnje slovanske zgodovine Koroške. Po upravičenosti praznovanja sprašuje tudi zgodovinar dr. Andreas Moritsch, ki je povzel to misel in jo potrjuje z ugotovitvijo, da „v očeh raziskovalca zgodovine leto 976 nikakor ne predstavlja odločilne cezure v zgodovini Koroške. Kajti že mnogo prej je obstajala mnogo bolj samostojna Koroška... pravi razvoj k temu, kar danes pojmuje kot de-

želo Koroško, je pričel vendar šele kratko po prehodu tisočletja, ko se je začela formirati skupina notranje-avstrijskih dežel Koroške, Stajerske in Kranjske. Ali to pomeni, da Koroška svoj tisočletni jubilej ne praznuje upravičeno, da ga sploh ne bi smela praznovati? Nikakor! Korošci radi praznujemo in zgodovinsko pomembni dnevi se ne vrstijo prepogosto. Kar pa bi morali za te jubilejne proslave odgovorni upoštevati ob tej priliki in v sedanjih situaciji na Koroškem, je dejstvo, da je preteklost Koroške prav tako slovenska kakor nemška“.

Ali so za organizacijo in potek koroških proslav v deželi odgovorni ta svarila in opozorila upoštevali, bomo kmalu lahko presodili. Iz doslej možnega pregleda moramo kot vsekakor čudno zabeležiti, da ne med predavatelji, ne med udeleženci niso zastopani znanstveniki sosedne Jugoslavije in Italije, medtem ko prisostvuje kongresu avstrijskih zgodovinarjev med 573 prijavljenimi vsekakor 56 udeležencev iz Zvezne republike Nemčije, med njimi več predavateljev. Tudi izbira tem in predavateljev ter razporeditev predavanj narekuje razmišljanja.

Predsednik zborovanj, direktor koroškega deželnega arhiva dr. Wilhelm Neumann, bi vsekakor moral razjasniti, zakaj je od njega tako visoko ocenjeni „znanstvenik“ dr. dr. h. c. Martin Wutte kot direktor koroških deželnih arhivov slavil že leta 1943 „Kärnten, 1200 Jahre Grenzland des Reiches“, če on sedaj tisočletnici Koroške daje isti pomen in svojim ugotovitvam isto smer?

Ali nam z izbiro „znanstvene pridobitve“ iz dobe nacistične Velike Nemčije sedanjega univ. prof. dr. (Dalje na 8. strani)

Neizpolnjevanje državne pogodbe ovira razvoj odnosov med sosednima državama

Stopnja gospodarskega sodelovanja med sosednimi državami je brez dvoma pomembno merilo pri ocenjevanju dobrih ali manj dobrih odnosov med državami. Dolgoročni in za obe strani koristni gospodarski stiki lahko pospešujejo take odnose. Prav tako pa je tudi res, da neurejena vprašanja v

medsebojnih odnosih delujejo zaviralno. Torej so gospodarski stiki, ki tako kratkoročno kot dolgoročno koristijo obema partnerjema, pomemben porok za dobre politične odnose med sosednima državama.

Jugoslavija in Avstrija se trenutno kljub temu, da imata ugodne geografske in komunikacijske pogoje za intenzivno sodelovanje, ne moreta pohvaliti z dobrimi in zadovoljivimi gospodarskimi stiki. V zadnjem obdobju so gospodarski odnosi med obema državama celo nazadovali.

Primerjava med letoma 1974 in 1975 kaže, da se je blagovna menjava v tem času občutno zmanjšala: jugoslovanska prodaja se je zmanjšala za 22 %, avstrijska za 19 % (SRS: izvoz —5; uvoz —29 odst.). Avstrija je med najpomembnejšimi uvoznici jugoslovanskega blaga padla z 10. na 15. mesto, med najpomembnejšimi dobaviteljicami Jugoslavije pa od 4. na 8. mesto. Skupni obseg trgovinske menjave je lani padel za 25 %. Našete številke prepričljivo govorijo o tem, da je gospodarsko sodelovanje med Jugoslavijo in Avstrijo v zastoju.

Kje so vzroki za tak razvoj? Ena izmed zelo pomembnih ovir za boljše gospodarske stike je brez dvoma dejstvo, da Avstrija premalo kupuje v Jugoslaviji. Dejstvo, da Jugoslavlani 4,2-krat več kupujejo od Avstrijcev kot Avstrija od Jugoslavije, nedvomno ovira razvoj boljših gospodarskih stikov. Zato jugoslovanska stran zahteva od Avstrije, da naj več kupuje v Jugoslaviji.

Neugodno pa vplivajo na gospodarske stike tudi nerešena manjšinska vprašanja in neizpolnjevanje državne pogodbe s strani Avstrije. Zgoraj navedene ugotovitve kažejo, da je eden izmed predpogojev, da se bodo v bodoče gospodarski, kulturni in politični odnosi med Avstrijo in Jugoslavijo izboljšali, dosledno izpolnjevanje avstrijske državne pogodbe.

Za to pa je potrebna določena politična volja. Vendar trenutno še vedno obstoja nevarnost, da bodo stranke skušale pridobiti na volilnem kapitalu prav na račun manjšinskega vprašanja in drugih odprtih problemov, kot se je to v preteklosti dogajalo. Nadaljevanje take politike pa ne koristi niti Avstriji in še manj koroškim Slovencem; hkrati pa zavira normalen razplet odnosov med obema sosednima državama v srcu Evrope.

Koroški Slovenci pozdravljamo vsak korak, ki vodi k izboljšanju gospodarskih, kulturnih in političnih odnosov med Avstrijo in Jugoslavijo in še posebej med Koroško in Slovenijo. Trdno smo prepričani, da je dosledno izpolnjevanje državne pogodbe lahko velik, če ne največji korak in najboljši porok na tej poti. Prepričani smo, da je to tudi želja vseh avstrijskih in jugoslovanskih delovnih ljudi.

Dobri kulturni in politični stiki ter odprta meja, ki koristijo predvsem ljudem v obmejnih predelih, so lahko tudi pomemben doprinos k graditvi dolgotrajnega in pravičnega sožitja enakopravnih evropskih narodov in s tem doprinos k trajnemu miru v Evropi. Vendar so tudi še danes na delu nazadnjaške sile, ki jim ni za enakopravno sodelovanje; to na lastni koži občutimo tudi koroški Slovenci. Toda oprti na prepričanje, da gredo tirnice zgodovine v smeri enakopravne prihodnosti, bomo doprinesli svoj delež k razvoju bolj demokratičnih in enakopravnih odnosov v Evropi.

KHD nima kaj iskati pri reševanju manjšinskega vprašanja

Parlamentarni pododbor, ki se bavi z novelizacijo zakona o ljudskih štetjih in ki naj bi ustvaril pogoje za ugotavljanje manjšine v obliki posebnega štetja, je prejšnji teden poleg predstavnikov obeh osrednjih organizacij koroških Slovencev ter predstavništva gradiščanskih Hrvatov povabil na pogovor tudi zastopstvo koroškega Heimatdiensta.

Da KHD nima kaj iskati pri reševanju naših vprašanj, smo koroški Slovenci že vedno poudarjali, ker predobro vemo za vlogo, ki jo je ta organizacija igrala v preteklosti in jo igra še danes. Odpor proti KHD in njegovemu vplivu v teh vprašanjih pa se nenehno širi tudi med večinskim narodom. To je prišlo do izraza v protestih raznih organizacij, ki so se prejšnji teden izrekle proti pritegnitvi KHD k pogovoru o rešitvi manjšinske problematike.

Tako je proti povabilu KHD na dunajske pogovore protestiral med drugimi tudi Akcijski komitee proti ugotavljanju manjšin in za pravice koroških Slovencev, katerega boj podpira več sto uglednih osebnosti političnega, kulturnega in javnega življenja iz cele Avstrije. V protestu je komitee naglasil, da sploh ni razvidno, kakšno legitimacijo ima KHD; predsednike parlamentarnih klubov pa je komitee vprašal, ali so KHD povabili zato, ker političnim strankam ne priznavajo več vloge govornika večinskega prebivalstva. Komitee pri tem vprašuje, ali je obstoj KHD sploh v skladu z državno pogodbo, kajti — kakor je rečeno v protestnem pismu — "ta organizacija čuva miselnost, za katero bi bilo v interesu demokratičnega razvoja v Avstriji in ugleda Avstrije bolje, če bi bila premagana".

Kakšna je miselnost in predvsem kakšna je dejavnost KHD, je povedal predsednik koroške ÖVP Bacher, ki je upravičenost obstoja te organizacije v svojem glasilu Volkszeitung branil med drugim s tem, da je opozoril na "zasluge" KHD v boju "proti samovoljnosti SPÖ leta 1972" — torej pri zloglasnem in protizakonitem "Orts-tafelsturm". V to smer pa očitno namerava nadaljevati svojo dejavnost tudi v bodoče: za primer, da bi prišlo do rešitve, ki ne bi odgovarjala predstavam KHD (štetje kot pogoj in 30-odstotna klavzula), je predsednik Feldner namreč že napovedal, da bo KHD "izčrpal vsa demokratična sredstva, da doseže drugačno rešitev"; poleg tega pa hoče ugotoviti, komu koroška večina bolj zaupa: strankam ali Heimatdienstu.

Nadaljnji razvoj bo vsekakor razkril, kdo na Koroškem resnično odloča v teh vprašanjih. Večinski narod, uradni dejavniki in politične stranke — vsi se bodo znašli na izpitu, da dokažejo svojo zrelost.

Izrazi protesta

Zvižgi in „fuj“-klici, ki jih je bil deležen deželni glavar Wagner na nedeljski prireditvi slovenske gimnazije v Celovcu, gotovo niso veljali samo njemu osebno. Mišljeni so bili predvsem kot odgovor na manjšinsko politiko na Koroškem, ki se pod vplivom nemških nacionalistov vedno bolj nagiba v staro protislovensko smer; mišljeni so bili kot protest proti vsem tistim, ki nosijo odgovornost za primere očitne diskriminacije slovenske narodne skupnosti in ki nam hočejo namesto pravične, mednarodnim določilom in pogodbenim obveznostim odgovarjajoče rešitve brezobzirno vsiliti povsem nesprejemljive diktate.

Tak odgovor in tak protest pa zasluži predvsem tudi Wagnerjevo glasilu KTZ, ki se je spet enkrat — ne prvič po letu 1945 — znašlo na čelu najbolj strupene hujskaške gonje proti koroškim Slovencem in vsem tistim, ki podpirajo prizadevanja za obstoj in razvoj slovenske narodne skupnosti na Koroškem. Pri omenjenem listu so menda že povsem izgubili oblast nad samim seboj; če nekaj ne ustreza njihovim predstavam, se poslužijo zlobnega potvarjanja in podtikavanja (kakor npr. pri poročilih o zadnjih pogovorih na Dunaju); kdor se upira nameravanemu diktatu ugotavljanja manjšine, je v njihovih očeh šovinist ali celo fašist; znanega partizanskega borca, ki se drzne obupati spomine na zgodovinski trenutek, ko so svobodoljubni narodi slavili zmago nad nacifašizmom, pa enostavno proglasijo za nacista...

Na takšne pojave slepega, narodno in ideološko pobarvanega ter iz nepremagane rjave preteklosti izvirajočega sovraštva so zvižgi in „fuj“-klici pravzaprav še zelo blag odgovor.

RESOLUCIJA sprejeta na občnem zboru NSKS

Prav danes pred 21 leti so na Dunaju podpisali avstrijsko državno pogodbo, ki je temelj naše republike in tudi osnova obveznosti naše države do mednarodnih podpisnikov ter slovenske narodne skupnosti glede njenih pravic. Člen 7 ne predvideva nikakršnega številčnega ugotavljanja pripadnikov naše narodne skupnosti — ne ob podpisu pogodbe, toliko manj 21 let po njeni sklenitvi.

Zato mora republika Avstrija zagotoviti narodne pravice iz člena 7 na celotnem ozemlju „s slovenskim ali mešanim prebivalstvom“ slehernemu pripadniku naše narodne skupnosti, ne glede na njeno „številčno moč“ ali „gostoto njene naseljenosti“.

Ugotovitev števila ali gostote v zvezi z izvajanjem določil člena 7 in dodeljevanje pravic po moči narodne skupnosti pomeni nedopustno preobrnitev demokratičnega načela, omejitve, kršitev ustavnih načel ter razveljavljanje avstrijske državne pogodbe in ne nazadnje zlorabo statistične znanosti.

■ Zato delegati, zbrani na občnem zboru NSKS, najostreje zavračamo vsakršno ugotavljanje manjšine, oz. ljudsko štetje posebne vrste in zahtevamo od osrednjega odbora NSKS, naj prouči vse možnosti za preprečitev take nakane.

■ Zato delegati, zbrani na občnem zboru NSKS, sicer pozdravljamo novo vzdušje pri tekočih pogovorih in pogajanjih, vendar resno opozarjamo vse pri pogajanjih sodelujoče in prizadevate na omenjena načela, besedilo in vsebino člena 7, ki predvideva ne glede na kraj prebivanja, enake pravice za vsakega pripadnika slovenske narodne skupnosti.

Jemljemo na znanje, da se bodo pogajanja nadaljevala, seveda le z namenom, da ob upoštevanju načela nedeljive pravice nadjemo vseobsežno rešitev, ki dejansko zagamči ne samo obstoj, ampak vsestranski razvoj slovenske narodne skupnosti na Koroškem.

Zaradi različnih meril

v avstrijski manjšinski politiki koroški Slovenci ne vidimo slovenske TV

Vsakomur je znano, kaj pomenijo razvita sredstva javnega obveščanja za vsak narod in še zlasti za narodno manjšino. Ob današnjem razvoju igra pri tem posebno vlogo televizija. Zato med zahtevami, ki jih postavljamo koroški Slovenci v boju za doseg vsestranske enakopravnosti, sodi tudi zahteva po lastnih televizijskih oddajah. Dokler pa nam v Avstriji take oddaje niso zagotovljene, terjamo, da se omogoči redno sprejemanje programa slovenske TV na celotnem ozemlju, kjer živi naša narodna skupnost.

S tem vprašanjem se v odgovoru na dopis bralca v sobotni številki ljubljanskega Dela bavi tudi Ferdo Lužar, sekretar skupščine zavoda RTV Ljubljana. Iz njegovega prispevka povzemamo naslednje podrobnosti:

Da bi Slovencem na Koroškem lahko omogočili sprejemanje slovenskega TV programa, bi zaradi neugodnih geografskih razmer morali najprej na jugoslovanski strani na Golici in na Peči v bližini državne meje postaviti televizijska oddajnika, na avstrijski strani pa še vsaj dva manjša pretvornika. Tehnična eksperiza za realizacijo tega projekta je bila na RTV Ljubljana izdelana že leta 1973. Pred približno dvema letoma je bilo o tej problematiki v splošnem razpravljano v skupščini SR Slovenije in republiški konferenci SZDL; sprejeto je bilo stališče, da je malični narod dolžan storiti vse, kar je mogoče, da bi rojakom v zamejstvu zagotovili možnost sprejema slovenskega TV programa.

Podrobneje je to vprašanje v začetku leta 1975 obravnavala tudi skupščina RTV Ljubljana in sprejela več sklepov, na podlagi katerih

so bili s celotno problematiko obširno seznanjeni ustrezni predstavniki organi v republiki in zvezi, vključno sekretarja za zunanje zadeve, ki so bili naprošeni za potrebno pomoč.

Po drugi strani pa so tudi tehnični strokovnjaki RTV Ljubljana vložili precej naporov, da bi s kolegi avstrijske RTV dosegli soglasje o rešitvi tehničnih problemov. Na tem mestu — pravi sekretar Lužar — pa je trepa jasno izpostaviti ključno vprašanje, brez rešitve katerega ni mogoče pričeti z realizacijo omenjenega projekta, ki pa se kljub intenzivnim naporom RTV Ljubljana žal doslej še ni premaknilo z mrtve točke. To je vprašanje frekvenc oziroma oddajnih kanalov za oba TV oddajnika — Peč in Golico. Da bi namreč lahko oddajili naš TV s teh oddajnikov v smeri Koroške, mora avstrijska RTV podati svoje soglasje za uporabo oddajnih frekvenc. To sicer tehnično vprašanje je v našem primeru dobilo popolnoma politično težo in po izjavah avstrijskih tehničnih ekspertov lahko omogočijo rešitev le njihovi politični faktorji.

Kljub kontinuirani dveletni aktivnosti RTV Ljubljana na različnih nivojih in v raznih smereh, da bi se Avstriji stinjal z uporabo oddajnih frekvenc za oddajnika Peč in Golico, in kljub večkratnim obljubam, da bodo proučili naše predloge itd., nam je januarja letos avstrijska direkcija pošte in telegrafa sporočila, da se za zdaj ne morejo stinjal z uporabo predlaganih frekvenc.

Tako nam zdaj ne preostane nič drugega, kot da vztrajamo v naših prizadevanjih za pridobitev soglasja o oddajnih frekvencah in da ponovno o tem seznanimo ter za-

prosimo za pomoč pristojne republiške in zvezne organe."

Iz navedenega je torej jasno razvidno, kje so vzroki in kje so krivci da koroški Slovenci ne smemo sprejemati slovenskega TV programa: vzroki in krivda so izključno v Avstriji, v tisti Avstriji, katere odgovorni predstavniki se tako radi samohvalno trkajo na prsi in lagajo mednarodni javnosti o svoji širokogrudni manjšinski politiki. V resnici pa je ta manjšinska politika skrajno dvojnična, kajti poslužujejo se različnih meril — ena veljajo v odnosu do lastne manjšine v Italiji, povsem drugačna pa v odnosu do manjšin znotraj avstrijskih meja.

Na ta različna merila avstrijske manjšinske politike opozarja tudi sekretar skupščine zavoda RTV Ljubljana Ferdo Lužar, ko ob koncu svojega prispevka ugotavlja:

"Za ilustracijo naj povemo, da je leta 1973 avstrijska vlada izposlovala pri italijanski poseben dekret, ki zagotavlja avstrijski manjšini na Južnem Tirolskem možnost spremljanja tujih RTV programov (predvsem avstrijskih). Po tem dekretu skrbi za zagotovitev tehničnih možnosti (izgradnja potrebnih oddajnikov in pretvornikov) v celoti Italija. Spričo znanih razmer v Avstriji v našem primeru najbrž ne moremo pričakovati povsem identičnih ukrepov avstrijskih oblasti, upravičeno pa pričakujemo, da se zadeva vendar že prične končno reševati in da avstrijska vlada v bodoče ne bo več imela povsem različnih meril za avstrijsko manjšino v Italiji kot za slovensko v Avstriji."

Res edinstveno spričevalo demokratične nezrelosti, ki si ga izstavlja Avstrija s svojo manjšinsko politiko!

Koroški Slovenci v koncertu evropskih narodnih skupnosti

Uspela akademija slovenske gimnazije v Celovcu

Pod geslom „Koroški Slovenci v koncertu evropskih narodnih skupnosti“ je priredila Zvezna gimnazija za Slovence v Celovcu svojo letošnja akademijo. Prireditelj minulo nedeljo v prenapolnjeni delavski zbornici je potekala v duhu sodelovanja naše dijaške mladine s skupinami Dancev iz Zahodne Nemčije, Madžarov iz SR Slovenije ter južnih Tirolcev iz Italije; prav tako pa je bila prireditelj v znamenju obiska številnih visokih gostov, ki so z zveznim predsednikom dr. Kirchschrägerjem na čelu potrdili upravičenost obstoja te edine slovenske srednje šole ter izkazali priznanje njenemu delu.

Če bi hoteli biti vsaj malo pikri, bi morali ugotoviti, da smo ob akademiji slovenske gimnazije doživeli pravi izbor ljubezni uradne Avstrije in zlasti uradne Koroške do slovenske narodne skupnosti. Ob vseh dosedanjih izkušnjah, ki jih imamo na tem področju, pa se nam zdi to nekoliko čudno in je zato težko verjeti, da je bilo vse skupaj res tudi iskreno mišljeno. Še posebej velja to glede celovskega župana Guggenbergerja, katerega besede o skupni domovini dveh narodov precej čudno zvenijo, če priznava Slovence le v Selah in nekje v Košuli in če se ob tem spominimo, da je mestna občina pod njegovim vodstvom preprečila nakup zemljišča za slovenski Kulturni dom. In enako velja to za deželnega glavarja Wagnerja, ki ga je očitno šele protokol ob obisku zveznega predsednika spomnil na obljubo, ki jo je dal ob izvolitvi pred dobrimi dvema leti: „da hoče biti deželni glavar vseh Korošcev“; njegov poziv glede tristranskega „reševanja“ (ki v bistvu pomeni ugotavljanje manjšine in odvisnost manjšinskih pravic od 25 %) pa je bil le preveč v duhu njegovega nedavne velikovskega nastopa, tako da so bili razumljivi tudi živžigi in „fuj“-klici ob koncu njegovega govora, kot je imel svojo upravičenost transparent, ki je v obeh deželnih jezikih opozarjal na člen 7 in na naše pravice.

Zato pa smo z zadoščanjem sprejeli jasne besede zveznega predsednika dr. Kirchschrägerja, ki je popravil svoje lansko negativno podano ali tako tudi samo preneseno mnenje o slovenskih maturantih. Nedvoumno se je priznal „k pravilnosti in upravičenosti“ obstoja slovenske gimnazije, ki ji je želel, da bi se v korist koroških Slo-

vencev obnesla kot ustanova, ki posreduje mladini zvestobo narodu in ljubezen do skupne domovine Avstrije. Poleg tega pa je zvezni predsednik naglasil, da je v svojih prejšnjih funkcijah tudi sam zastopal zahteve in želje manjšine napram drugi državi in da se zato zaveda, „da manjšina včasih potrebuje nekaj več, kot samo enako obravnavo — potrebuje zavestno pospeševanje, da se psihološko ne čuti odrinjeno v stranski položaj“.

Uradnemu delu, ki se je začel z avstrijsko državno himno in se končal s koroško „domovinsko pesmi-

jo“ (od leta 1972 dalje po krivdi določene vrste koroških „patriotov“ znana tudi kot „himna Tafelstürmerjev“), je sledil pester kulturni spored. V besedi, pesmi, glasbi in plesu so se poleg dijakov slovenske gimnazije predstavile še skupine južnih Tirolcev, Dancev iz Zahodne Nemčije in Madžarov iz Slovenije. Vsi skupaj so manifestirali tesno povezavo narodnih skupnosti v boju za obstoj in demonstriali bogato kulturno bogastvo, s katerim izpričujejo svoje svojstvenosti.

Skupni nastop mladih pripadnikov narodnih manjšin iz štirih držav pa je bil v malem tudi izraz tiste medsebojne solidarnosti, o kateri je govoril generalni sekretar FUEV Olav Meinhardt, ko je zagotovil koroškim Slovencem solidarnost vseh 35 narodnih skupin iz cele Evrope, ki jih povezuje Federativna unija evropskih narodnih skupnosti.

Drabosnjakovo mesto v slovenski kulturi

Avla slovenske gimnazije v Celovcu je trenutno prizorišče izredno zanimive in dragocene kulturno-zgodovinske manifestacije: spominske razstave ob 150-letnici smrti Andreja Šusterja-Drabosnjaka. Razstavo je pripravil Inštitut za slovensko narodopisje pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti v Ljubljani ob sodelovanju Študijske knjižnice na Ravnah na Koroškem ter Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani, ki sta posodili vrsto dragocenih dokumentov Drabosnjakovega dela in v širšem pomenu prispevka koroških Slovencev v skupno zakladnico slovenske kulture.

Prvotno v Ljubljani prikazana razstava je bila — še izpopolnjena — prenesena v Celovec in v petek prejšnji teden slovesno odprta v poslojpu slovenske gimnazije. Pri otvoritvi je po pozdravnih besedah ravnatelja dr. Paleta Zablatnika ter nastopu gimnazijskega zbora pod vodstvom prof. Joška Kovačiča znanstveni svetnik prof. dr. Niko Kuret govoril o Drabosnjaku in njegovem mestu v slovenski kulturi (postavil ga je celo nad Linhart, ki je pisal le za meščansko družbo, medtem ko je bil Drabosnjak resnični ljudski umetnik), člani SPD „Drabosnjak“ s Kostanj pa so se predstavili z odlomki iz Drabosnjakove igre „Izgubljeni sin“.

Razstava obsega lepo zbirko gradiva, ki sega od faksimiliranih Drabosnjakovih spisov oz. tiskov ter katalogizacije vseh njegovih znanih del (tako ohranjenih kot tudi tistih, ki so se zgubila) preko fotografije nekdanje njegove „paštbe“ (kjer je imel urejeno preprosto tiskarno) in slik oblek iz njegove dobe vse do panjskih končnic, poslikanih z motivi iz njegovih iger. V sliki

in besedi predstavlja Drabosnjaka kot človeka, pesnika, bukovičnika in dramatika — največjega našega ljudskega umetnika, s katerim smo se že pred polstotletjem uvrstili med tvorce slovenske kulture in umetnosti tudi koroški Slovenci.

Kakor že rečeno, je razstava izredno zanimiva in dragocena kulturno-zgodovinska manifestacija, ki bo zlasti naši dijaški mladini obogatila znanje o razvoju in pomenu naše narodne kulture.

Vendar pa je kljub temu ravno ob tej priložnosti treba vprašati, kako je pravzaprav s prirejanjem takšnih prireditelj? Prireditelji sedanje razstave sta Krščanska kulturna zveza in Katoliška prosveta v Celovcu, je pa razstava v šolskem poslojpu, kjer so menda dovoljene samo šolske prireditve. Tako vsaj moramo sklepati po pismu Deželnega šolskega sveta za Koroško z dne 28. 1. 1976, štev. 15-8/76, s katerim je šolska nadzorna oblast odklonila Slovenski prosvetni zvezi prošnjo, da di smela v poslojpu slovenske gimnazije prirediti razstavo mladih likovnikov, med njimi tudi dijakov z šole, ki so se v zadnjih letih udeležili likovne kolonije mladih v Vuzenici. Svojo odklonitev je deželni šolski svet utemeljeval prav s tem, da ne gre za šolsko prireditelj in da bi razstava pritegnila v šolsko poslojpe večji krog oseb. Vprašujemo: ali ne velja to tudi za sedanjo razstavo? Zanimalo bi nas, zlasti ko smo v kratkem času že drugič konfrontirani s takšnim primerom, kakšna so merila, s katerimi šolska nadzorna oblast lahko tako različno odmerja milost in nemilost.

LJUBLJANSKI NADŠKOF POGAČNIK:

Preštevanje — sredstvo zastraševanja

Proti preštevanju manjšin v Avstriji se je izrekel tudi ljubljanski nadškof in metropolit dr. Jožef Pogačnik. O tem vprašanju je spregovoril na sprejemu, ki ga je pred nedavnim priredil za urednike avstrijskih verskih listov iz Celovca, Gradca, Železna, Dunaja, St. Pöltna, Linza, Salzburga in Innsbrucka, ki so med svojo konferenco v Tinjah obiskali Slovenijo.

V svojem govoru se je nadškof dr. Pogačnik odločno zavzel za pravice slovenske in hrvaške narodnostne skupnosti v Avstriji. Dejal je, da je zdaj v Avstriji mnogo govora o manjšinah in da o tem vprašanju tudi škofje niso molčali. Pri tem je spomnil na zasedanje avstrijske škofvske konference v začetku aprila, kjer so glasno povedali, da imajo manjšine pravico do obstoja in do narodnostnega, kulturnega in gospodarskega razvoja. Potem pa je poudaril:

„Zdaj se pri vas mnogo govori o tako imenovanem preštevanju posebne vrste na Koroškem. Po mojem mnenju je to tudi pastoralno vprašanje. Preštevanje bi pomenilo izvajati pritisk na človekovo vest in prepričanje ter bi se lahko zlorabilo kot sredstvo zastraševanja. Zato je lahko razumeti, zakaj Slovenci na Koroškem v imenu svobode odločno nastopajo proti preštevanju posebne vrste.“

Nadškof dr. Pogačnik je izrazil veselje, da je v Avstriji mnogo katoličanov, posebno še med mladino, ki so istega mnenja. Prosil je zastopnike avstrijskega verskega tiska, da v tako kožljivem vprašanju, kakor je vprašanje manjšin, pišejo zares objektivno. „Kjer igrajo vlogo čustva in samoljubne želje, ne more priti do miru in sprave med narodi,“ je naglasil dr. Pogačnik ter opozoril, da je koroška škofijska sinoda postavila krščanska načela, ki morejo in morajo biti vsem kaziop.

Zanimivo predavanje

O JUGOSLOVANSKI USTAVI

Avstrijsko-jugoslovansko društvo na Koroškem je prejšnji teden priredilo v Celovcu spet izredno zanimivo predavanje. Tajnik Slovenske akademije znanosti in umetnosti, univ. prof. dr. Gorazd Kušej je prikazal jugoslovansko ustavo, kako se je razvijala po letu 1945 vse do današnje ureditve socialističnega samoupravljanja in delegatskega sistema, ki zagotavlja enakopravnost vseh narodov in narodnosti ter daje občanu in delavcu možnost, da sodeluje pri vseh odločitvah.

Na podlagi izčrpnega predavanja se je razvila živahna diskusija, ki je pričala o velikem zanimanju za ureditev in življenje v sosednji državi. Ravno takšno spoznanje pa je najboljša pot k medsebojnemu razumevanju in s tem k utrjevanju dobrososedskih odnosov, čemur služijo predvsem tudi različne prireditve Avstrijsko-jugoslovanskega društva.

O B S T O L E T N I C I R O I S T V A I V A N A C A N K A R J A

Slovensko ljudstvo in slovenska kultura

Predavanje Ivana Cankarja leta 1907 v Trstu

(Marsikaj od tega, kar je takrat povedal Cankar, je v polni meri aktualno tudi še danes.)

(4. nadaljevanje)

Par dni pozneje sem prišel v prijazno ljubljansko rodbino in pogostili so me s čajem. Stanovanje je bilo urejeno po nenavadnem, čisto umetniškem okusu. Tam sem videl pohištvo, zbrano iz izbrano s skrbno, čutečo roko in zreliimi očmi, tako da so se starodavne dragocenosti: umetelno rezljane kranjske skrinje, omare, stari stoli, majolike iz različnih časov in krajev, pozlačeni pasovi in zlatom vezene avbe stare slovenske noše — da so se vse te stvari prijetno in naravno družile z izdelki nove obrtne umetnosti.

Prijetna je bila izba in še prijetnejši so bili ljudje v tej izbi. Na mladih obrazih, v veselju smejočih se očeh, v lahkih kretanjah — samo novo življenje! Nič preteklosti, nič spominov, ne obžalovanja, ne strahu; vedri pogled veselo uprt v veselo prihodnost!

Govoril sem z njimi; že njih čisti glas je razodeval duševno in srčno inteligenco. Kar je lepega rodila naša kultura, jim je bilo znano in drago, jim je prešlo v um in srce. Z lahkoto in brezskrbnostjo otroka so potrgali zlate sadove, ki jih je obrodilo drevje naše kulture, to drevo, ki je vzraslo iz zemlje, pognojene s trudom in trupli naših kulturnih delavcev... Ko sem stopil na cesto, sem se spomnil na

tiste pijane, izpite in izmučene ljudi... Bog vedi, če ni bilo naključje tako hudobno, da je baš kulturno delo tistih pri živem telesu mrtvih, zakopanih ljudi napravilo tako čudno pot, da se je spremenilo na poslednjem svojem koncu v prijazen smehljaj lepe, nedolžne Melite...

In spomnil sem se na mladoletne, prezgodaj ostarele, v prašne cunje oblečene, trudne delavke — ki se rode in delajo in se zgrudijo v prezgodnji grob, — ki so živele in niso videle življenja. Bog vedi, če ni hotelo hudobno naključje, da je delo in življenje ene izmed tistih kulturnih delavk napravilo tako čudno pot, da se je na svojem poslednjem cilju spremenilo v svetel pogled črnooke nedolžne Anke...

Kultura je šla, kakor ne more biti drugače, v svojem razvoju vzporedno s političnim in socialnim razvojem. V političnem in državnem življenju se je uveljavila moč meščanstva, v socialnem življenju je zavladal kapitalizem neomejeno. In vsa kultura, kolikor se pojavlja v svojih zunanjih znamenjih, je postala meščanska in kapitalistična ali boljše rečeno, je stopila v službo meščanstva in kapitalizma. Velika masa ljudstva je bila s svojim delom producent kulture, ne pa njen konsument... Ki-

tajski kuliji kopljeje v Transvaalu diamante, nosijo pa jih dame v Newyorku; delavke v Belgiji izdelujejo dragocene in umetne čipke, nosijo pa jih demimondke v Parizu... Dragotin Kette je dopolnil Prešerna in je pisal nesmrtno verzje; on je umrl mladoleten v velikem uboštvu, dragocenosti njegovih verzov pa ljudstvo ne pozna, polastil se jih je tisti mali del meščanske mladine, ki je umetnosti željan...

Kakor si je osvojila moderna kapitalistična družba ljudske roke in ljudsko delo, zato ker se je polastila produktivnih sredstev, tako in natanko tako si je usuznjala tudi umne delavce. Pisatelj, umetnik, znanstvenik je prav tak hlapec in suženj meščanske družbe, kakor tvorniški, železniški, rudniški delavec. Duševno blagostanje, duševna kultura se ne da misliti brez materialnega blagostanja, brez materialne kulture. Kdor si je osvojil sredstva za proizvodnjo materialne kulture, tisti si je osvojil že tudi hkrati duševno kulturo ter si jo je najel za deklino in hišno... Kakor služi naporno telesno delo milijonov in milijonov le neznatni manjšini v blago in udobnost, tako služi duševno delo prav tisti neznatni manjšini v veselje in razvedrilo...

Konkreten slučaj: Graščak stanuje v lepi vili, pol ure od mesta. Načrt za vilo je napravil umetnik arhitekt, zidali so jo delavci zidarji, poslikal jo je slikar umetnik, kipe je postavil kipar, vrt je obdelal vrtnar. Ko so delavci in umetniki opravili svoje delo, so šli po svojih potih, graščak pa je prišel in se je naselil tam tako po domače, kakor da je bil vilo sezidal in olupal sam in kakor da je njegov pravični in zaslužen dom... Pod večer se obleče v črno obleko, ki mu jo je napravil

krojač, poprej še povzije malo večerjo, ki mu jo je pripravil kuhar, nato sede v voz, ki so ga napravili tvorniški delavci in ki ga vodi voznik, ter se pelje v gledališče, da posluša dramo ali opero, ki jo je ustvaril umetnik gospodu graščaku v čast in razvedrilo in ki jo proizvajajo dramatični umetniki ali operni pevci; za njim v loži sedi liviran služabnik, da ploska ali žvižga namesto svojega lenega gospodarja, in naposled sede gospod graščak morda še v restavracijo, večerja tam vdrugeč in bere morda nasvezadnje še humorističen feljton, ki sem ga napisal jaz gospodu graščaku v boljše prebavljanje...

To je plastičen primer, ampak zdi se mi, da razodeva vso smešnost in hkrati vso krivico ustroja kapitalistične družbe. Seveda pravi graščak ves srdit in užaljen: Saj so plačani vsi po vrsti: arhitekt, zidar, slikar, kipar, vrtnar, krojač, voznik, tvorniški delavec, vsi do pisatelja, ki je pisal dramo, do komponista, ki je opero uglasbil, vsi do zadnjih štatistov na odru... in morda celo Cankar ni pisal svojega feljtona zastonj...

Vsekakor: Edinole prekanjeni Ribničani je pripravil svojega konja tako daleč, da se je navadil živeti brez hrane; ampak komaj se je tega navadil, je poginil...

Delavec in umetnik stojita v službi kapitala, hranita ga in množita z močjo svojih rok in svojega uma, kopičita neprestano in zmirom višje materialno in duševno kulturo... V njih rokah, v njih umu šele je postal kapital živ, so postala produktivna sredstva delujoča... Kapitalist sprejme bogati blagoslov, sedi v restavraciji in prebavlja...

(Se nadaljuje)

Martin Kačur v Celovcu

Za izredno lep prispevek k proslavljanju stoletnice rojstva velikega umetnika slovenske besede Ivana Cankarja je poskrbelo tudi Slovensko prosvetno društvo „Bisernica“ v Celovcu: povabilo je Primorsko dramsko gledališče v Novi Gorici, da za celovško občinstvo uprizori dramatisacijo Cankarjevega „Martina Kačurja“. Povabilo „Bisernica“ so se v torek prejšnji teden odzvali številni ljubitelji slovenske odrske umetnosti, zlasti razveseljiva pa je bila zastopnost naše dijaške mladine, ki je s posebnim zanimanjem prisluhnila Cankarjevi besedi v izvedbi gledališnikov iz Nove Gorice.

Primorsko dramsko gledališče v Novi Gorici prav letos obhaja dvajsetletnico svojega delovanja in je v svoji jubilejni sezoni postavilo na oder tudi Cankarjevega „Martina Kačurja“, ki ga je priredil umetniški vodja gledališča Janez Povše. Še pred premiero na domačem odru pa je gledališče gostovalo najprej v Beljaku (v kletnem gledališču kot gost kulturnega referata mestne občine) in v Celovcu, tako da je bila skupaj s Primorsko tudi Koroška vključena v vseslovensko praznovanje Cankarjevega leta.

Povšečova dramatisacija je kakor nalašč za proslavljanje Cankarjevega jubileja, saj je zavestno vložil ves poudarek v Cankarjev tekst in se sicer omejil le na najvažnejše dejanje, čemur se je podredil tudi Demetriju Cej, ki je prispeval dokaj skopo in poenostavljeno scenarijo. Tako je uspeh v celoti odvisen od treh igralcev, katerih naloga je že zato zelo zahtevna, ker morajo uro in pol neprekinjeno in v medsebojni izmenjavi vlog predstaviti „glavnega junaka“ in vse ostale like, ki jih je razvrstil Cankar v svojem „življenjepisnem idealistu“. Novogoriški igralški trio — Tone Šolar, Matjaž Turk in Iztok Jereb — je svojo nalogo izpolnil v splošno zadovoljstvo ter so bili obiskovalci navdušeni in hvaležni za lepi večer, ki nam je podaril večno živo in veljavno izpoved Ivana Cankarja, ob njej pa še visoko raven igralske umetnosti ter primer moderne gledališke interpretacije.

Uvodoma je predsednik SPD „Bisernica“ Andrej Mohar spregovoril

o pomenu prireditve, s katero smo se koroški Slovenci vključili v proslavljanje stoletnice rojstva Ivana Cankarja. Kratko je orisal življenje in delo tega velikega slovenskega pisatelja — mojstra slovenske nezane besede, ki si je — kakor je dejal predsednik Mohar — pridobil sloves najpomembnejšega slovenskega pripovednika in dramatika, vplivnega družbenega in narodnega misleca, velikega stilista in mojstra slovenskega jezika.

V svojem govoru je predsednik Mohar med drugim tudi poudaril, da je Ivan Cankar zaslužil novo dobo, ki prihaja. Trdno in neomajno je verjel v bodočnost in se zanjo boril z vso silo. V številnih literarnih stvaritvah je razgaljal mračne sile, ki so teptale in izžemale slovenski narod in ga hotele obdržati nevednega in tako tudi hlapčevsko

podložnega in navezal, da je bil Cankar idejni znanilec novega časa, ki je med drugim zapisal preroške besede: **Narod si bo sodbo pisal sam, ne frak mu je ne bo in ne talar.** To Cankarjevo geslo je danes na koroškem globekega pomena, ker mi prav v zadnjih časih preživljamo najtežje trenutke v boju za naš narodni obstanek. V tem boju nam more biti prav Cankar za vzgled.

Barbenost in ideološka čvrstost Ivana Cankarja naj nas vodita in krepi v borbi za dosego naših — v državni pogodbi — zajamčenih pravic, da bo na Koroškem zavladala prava demokracija in da bodo vsi deželani res enakovrni. S temi besedami je predsednik SPD „Bisernica“ Andrej Mohar zaključil svoj govor.

Proslavi v počastitev stoletnice rojstva Ivana Cankarja na Dunaju

V okviru številnih praznovanj ob stoletnici rojstva velikega slovenskega pisatelja in dramatika Ivana Cankarja, je Slovensko kulturno društvo „Ivan Cankar“ na Dunaju v slavnostni dvorani avstrijskih sindikatov na Dunaju priredilo osrednjo proslavo, katere so se poleg 400 jugoslovanskih delavcev, ki so začasno zaposleni na Dunaju, udeležili tudi jugoslovanski veleposlanik na Dunaju Gustav Vlahov, predstavniki koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov, pisatelj Potrč in predstavniki družbeno političnih in kulturnih organizacij Slovenije. Slovensko kulturno društvo je v počastitev pisateljevega rojstva v svojih klubskih prostorih svečano odprlo knjižnico. V okviru proslave so igralke ljubljanskih gledališč pokazale podobo Ivana Cankarja skozi njegova dela.

Tudi Klub slovenskih študentov na Dunaju je interno priredil proslavo v počastitev stoletnice pisateljevega rojstva, čigar književno delo je po svojem obsegu in idejnem bogastvu med najpomembnejšimi literarnimi prispevki h kulturi slovenskega naroda. Prireditve so pripravili člani kluba, študentje slavistike skupno s kulturnim referatom. Težišče programa, ki so ga imeli — deloma v obliki dialogov — je tvoril pregled Cankarjevega razvoja in kratek izbor njegovih del. Prav tako pa so osvetlili tudi njegov politični angažma in socialnodružbeno problematiko njegovega časa. Cankar je bil vsekakor oster sodnik in kritik, ki se je v svetu polnem družbenih krivic vedno postavil na stran slabotnih ter ostro brezobzirno bičal krivice. Z vsem svojim življenjem in s svojim delom je stal na strani malega, zatiranega in izkoriščenega človeka-proletarca.

Veroval je v zmago socialne revolucije in učil, da brez socialne in politične svobode ni mogoča kulturna svoboda.

Lepo uspela materinska proslava v Škofičah

Materinski dan — praznik, ko se spominjamo naših mamic, je Slovensko prosvetno društvo „Edinost“ v Škofičah proslavilo na posebno pristrčen in mogočen način. Glavni sodelavci na tej izredno uspeli prireditvi, so poleg domačega pevskega zbora bili naši najmlajši, ki so s petjem, godbo, deklamacijami, plesom in drugimi prispevki izkazali našim mamicam posebno hvaležnost in čast.

Kot smo že omenili, je na materinski proslavi sodeloval tudi pevski zbor SPD „Edinost“, ki je pod vodstvom Foltija Pavliča za uvod in tudi med izvajanjem otroškega sporeda zapel celo vrsto pesmi, med njimi tudi nemške. Za izredno pestri in posrečeno izvedeni otroški program sta imeli največje zaslug učiteljica Dorica Sabotnik in Simona Pörtšch. Najbolj so presenetili mladi tamburaši — deklice in dečki, ki so iz svojih glasbil pričarali izredno lepo ubrane melodije. Kljub mladosti, saj so nekateri med njimi še tako majhni, da so komaj držali instrumente, pa so igrali kot odrasli. To mlado tamburaško skupino vodi Dorica Sabotnikova iz Hodiš, kateri gre tudi zahvala, da je med Škofičami in Hodišami prišlo do tesnejšega sodelovanja, kar je seveda v veliko kulturno-prosvetno korist tamošnjega prebivalstva.

Med publiko, ki je z velikim navdušenjem spremljala izvajanje mladit, je bilo tudi nekaj mater, katerih otroci ne znajo slovensko, ki pa so kljub temu sodelovali, ker radi muzicirajo in pojejo. Sploh je bila posebnost te prireditve v tem, da se je odvijala v izredno pristrčenem vzdušju in da je dejansko služila svojemu namenu — počastitvi naših dragih mater, ne glede na to ali so slovenske ali nemške narodnosti. Tudi predsednik Slovenskega prosvetnega društva „Edinost“ Herman Jäger je v obeh deželnih jezikih pozdravil zbrano publiko in čestital materam k njihovem prazniku ter tako pokazal veliko širino in demokratično miselnost, ki pa naj ne bi bila prisotna samo pri Slovencih, marveč naj bi to spoznanje prodrlo tudi med nemško govoreče množice na dvojezičnem ozemlju, kar bi bil velik doprinos k pomiritvi v deželi.

Za lepo uspelo prireditev velja zahvala društvu, še prav posebno pa obema vzgojiteljicama, ki sta morali vložiti ogromno truda in vzgojnega talenta, da je materinska proslava v Škofičah tako lepo uspela.

Priporočali bi, da bi SPD „Edinost“ v Škofičah to prednost, ki jo ima v obeh deželnih jezikih, izrabilo tudi za druge prireditve in tako poživilo kulturno-prosvetno dejavnost tega kraja, ki je imelo nekdanj tako bogato in pestro preteklost.

Vlomili v slovensko planinsko postojanko na Bleščeči

Med velikonočnimi prazniki je imela slovenska planinska postojanka na Bleščeči planini „Koča nad Arihovo pečjo“ nepovabljenih goste. Neznane ali neznanci so vdrli v planinsko postojanko na ta način, da so odtrgali polknico pri oknu, razbili šipe in od znotraj odprli okno. Vlomilci k sreči niso nič pokradli. Zastopniki Slovenskega planinskega društva Celovec, katerih last je koča, se upravičeno sprašujejo, zakaj je sploh prišlo do vloma, ko pa storilci niso nič pokradli. Nekateri menijo, da je bila „radovednost“ vzrok, da so na ta način „kontrolirali“ kočo (od 1. maja naprej ima vsakdo možnost da ob sobotah in nedeljah ter ob praznikih obišče kočo), drugi pa so mnenja, da so neke osebe (planinci jih ne moremo imenovati) hotele prenočiti v koči, misleč da je koča za praznike odprta. Ko pa so videli, da je bila koča zaprta, so pa enostavno vlomili v kočo. Seveda so tudi slučajni, ko je vdor v kočo upravičen, vendar v takšnem primeru dotični to takoj javijo društvu, tega pa ti vandali niso storili.

Osebe, ki so vdrele v kočo, so torej čisto navadni vlomilci. Prav gotovo ni to bil prvi primer, da so vdrli v tujo hišo, zato je treba ljudi tega kova klicati na odgovornost (seveda če se jih bo izsledilo). Vlom v kočo je vzpostavil na planini alarmno stanje, to se pravi, da bodo člani Slovenskega planin-

skega društva in tudi ostali sosedje na planini poostriili pažnjo, da se kaj takšnega ne bo več ponovilo. Vlom v planinsko postojanko je bil javljen pristojni žandarmeriji.

Informativni sestanek KSSC in KSSG

Na pobudo Kluba slovenskih študentov v Gradcu so se v soboto 15. 5. 1976 v Celovcu sestali zastopniki graškega in celovškega kluba slovenskih študentov, kjer so se pogovarjali o svojih delovnih programih, možnostih medsebojnega sodelovanja ter o skupnih akcijah.

Med drugim so razpravljali tudi o možnosti koordinacije delovanja organizacij slovenskih študentov na avstrijskih univerzah ter v ta namen predlagali ustanovitev koordinacijskega odbora teh organizacij.

Lotili so se tudi problema študijske usmeritve absolventov slovenske gimnazije. V ta namen predlagajo informacijski dan za dijake slovenske gimnazije, na katerem naj bi slovenske študentske organizacije informirale dijake o študijskih možnostih na avstrijskih univerzah ter o poklicnih potrebah, ki jih bo treba še natančno raziskati s posebnim ozirom na potrebe naše narodne skupnosti na Koroškem.

Glede nadaljnjih stikov sta KSSG in KSSC sklenila prirediti vsaj enkrat v semestru skupen delovni in informativni sestanek.

KSSC — KSSG

Nova vinska cesta na pragu Koroške

Slovenija je dobila drugo vinsko cesto in sicer na Primorskem. Prva vinska cesta, ki obstoja v Sloveniji, je na Štajerskem. Primorsko vinsko cesto bodo odprli za praznik briških češenj. Povezovala bo 13 gostišč in kmečke vinske kleti na področju goriških Brd s štartom v Gonjačah, nato pa bo potekala preko Kojškega, Huma, Cerovega, Vipolže, Medane, Dobrovega, Višnjevika in se ustavila na Vrhovljah.

Ob novi vinski poti bo 13 gostišč nudilo pristna briška vina, sleherni s poreklom domačega kraja. Za to bodo skrbeli domači kletarji in strokovnjaki, ki bodo jamčili izvor vina. Steklenice bodo opremljene z etiketo, iz katere bo razvidno poreklo, gradacija in starost. Ob vinski poti pa bodo točili vino, prodajali sadje in domače mesne specialitete tudi kmetje, seveda kar v svojih kletih.

Do otvoritve vinske ceste bo goriška turistična zveza izdala ponatis Goriških brd, na katerem bo vrisana vinska pot, celotna trasa pa bo označena z ustreznimi tablam. V Gonjačah, na začetku poti, bo velika panoramska tabla z oznako krajev in gostiln. Novogoriški turistični delavci menijo, da je to samo začetek in da hočejo bodočo primorsko vinsko cesto razširiti še na Vipavsko, Kras in Kopršino. Prav tako naj bi se poveželi z vinsko potjo tudi vinski predeli onstran meje, tako da bi dobila mednarodni značaj — seveda samo z enim pogojem, da odpro med-

narodni mejni prehod v Brdih. Koroški ljubitelji pristne vinske kapljice bodo imeli sedaj spet novo priložnost priti na svoj račun; prvič ker je omenjeno vinsko področje zelo blizu, drugič pa tudi zato, ker je vožnja tja poseben užitek, saj vodi cesta skozi najlepši predel Slovenije, skozi slikovite Julijske Alpe (preko Vrščiča ali Predela).

„Camping 76“ obiskalo blizu 5000 ljudi

Na razstavi „Camping 76“ na celovškem razstavišču v času od 23. do 28. aprila, je bilo skupno 4711 obiskovalcev. Strokovno razstavo, kjer so razstajali predvsem avtoprikolice (stanovanjske prikolice), razne šotore in druge naprave, ki so potrebne za kampiranje, so obiskali predvsem poletni športniki, torej ljudje, ki kampirajo radi na prostem in pa ljudje, ki se radi zadržujejo z jadrnicami in motornimi čolni na morju. Vsi ti ljudje so imeli lepo priložnost seznaniti se z naj sodobnejšo tehniko kampiranja, bodisi na celini ali ob jezerih in morju.

V naslednjem letu, na strokovni razstavi Camping 77, pa se bodo razstavljalci še bolj potrudili in dali tej vrsti turizma še večji poudarek.

Samostojna razstava Zorke Weiss

V torek 18. maja so v Mali galeriji Doma umetnikov v Celovcu odprli samostojno likovno razstavo Zorke Weiss, ki se je tokrat javnosti predstavila z risbami in skicami. Razstavo je ob navzočnosti umetnice in številnih predstavnikov koroških kulturnih ustanov ter ljubiteljev likovne umetnosti odprl direktor doma umetnikov dr. Anderluh. Ob tej priložnosti je orisal umetniški pomen risb in skic Zorke Weiss, ki so iskren in dodelan umetniški izraz, v katerem ni nič zamegljenega nasprotno, vsaka črta ima svoj pomen in izraz.

To je že peta samostojna likovna razstava umetnice Zorke Weiss, ki je s pričujočo razstavo brez dvoma presenetila s čistim umetniškim izrazom, ki ga je nakazala že ob skupnih razstavah skupine mladjevcov. V samostojni razstavi pa je ta njen izraz tembolj močan in impresiven.

Razstava Zorke Weiss je odprta do 20. maja, vsak dan, razen ob nedeljah, od 17. do 19. ure. Slike oziroma risbe so tudi naprodaj in to od šil. 1.000.— do 2.500.— za posamezno delo. Naj še omenimo, da ima Zorka Weiss razstavljenih skupno 30 svojih najnovjših del, ki so nastala v zadnjih štirih letih.

Ob stoletnici rojstva Ivana Cankarja vabi Slovenska prosvetna zveza na obisk najnovejšega slovenskega barvnega filma

Idealist

● v petek 21. maja 1976 ob 20. uri v St. Jakobu v Rožu, kino Janach

● v torek 25. maja 1976 ob 20. uri na Čajni, občinski kino.

Film „Idealist“ je posnet po Cankarjevem romanu „Martin Kačur“.

Ljubitelji slovenske filmske umetnosti prisrčno vabljeni!

Dve uspeli prireditvi v Železni Kapli

Mladina iz Železne Kaple in okolice je za materinski dan pripravila lepo uspelo proslavo v čast našim dragim materam. Prireditve, ki se je odvijala v farni dvorani v Železni Kapli, se je udeležilo veliko število mamic, ki so z velikim navdušenjem sledile petju, recitacijam, igranju, muziciranju in plesanju nastopajočih otrok.

Zbranim materam je k njihove-mu prazniku čestital predsednik Slovenskega prosvetnega društva „Zarja“ Peter Kuhar in ob tej priložnosti navezal svoj govor na slovenski praznik — 100-letnico rojstva največjega slovenskega pisatelja Ivana Cankarja, za katerega je znano, da je v svojih delih znal čudovito opisati oziroma prikazati lik matere.

Bogati in pestri spored prireditve je otvoril obirški otroški pevski zbor pod vodstvom Valentina Polanška, ki je ubrano zapel vrsto pesmi našim dragim materam v čast. Med posameznimi pesmimi so obirški otroci podali tudi nekaj krajših recitacij. Prav dobro pripravljena je bila tudi igra INDIJA KOROMANDIJA, ki so jo podali šolarji iz Železne Kaple in katero je naučil učitelj Toni Sticker. Tu je treba povedati, da je imel pri izbiri mladih igralcev prav srečno roko. Čeprav je bila igra zelo dolga, so mladi igralci podali svoje vloge odlično. Pohvaliti je treba tudi lep jezik nastopajočih in ži-

tem potom vse priznanje. Prav takšno priznanje velja seveda tudi Mirku Hanžiču, ki se je vključil v delo društva in mladino v treh mesecih izvežbal do prvega nastopa. Nikakor pa ne smemo pozabiti staršev, ki so otroke dali v tamburaški zbor. Želja društva in vseh zainteresiranih je, da bi bile vaje redne kot doslej, s tem pa bo dan tudi pogoj za uspešno napredovanje in za nadaljnje nastope. Ne nazadnje velja zahvala seveda tudi Slovenski prosvetni zvezi v Celovcu, ki nam je pri nabavi glasbil nudila vso pomoč. Materinsko proslavo je zaključila pionirska folklorna skupina SPD „Zarja“ pod vodstvom Francija Sadoška, ki nas je kot vedno zelo navdušila. Oba podana plesa in pestra slika narodnih noš, sta bila posrečen zaključek lepo uspele materinske proslave v Žel. Kapli. Naslednjo nedeljo 15. maja pa so se pri nas mudili pevci Kulturno prosvetnega društva MAKŠ HENIGMAN iz Dolenjskih toplic.

Naši prijatelji iz tega turističnega kraja na Dolenjskem so s tem go-

DENT, v kateri je zelo ugajal ženski glas in razni venčki, katere so izvajali študenti. Spevoigro je režirala Marjana Šalekar, na ogrlah pa je spremljal Fink Tone. Kulturni spored je zaključil spet moški pevski zbor, ki je po dolgotrajnem ploskanju dodal še eno pesem. Tudi povezovalne besede je podajala Marjana Šalekar.

Omenimo naj še, da sta goste iz Dolenjskih toplic spremljala tudi predsednik ZKPO Novo mesto Boris Savnik in tajnica. Gostje so si ogledali tudi lepo okolico našega kraja — predvsem Korte. Tako so spoznali nekaj gostoljubja in domačnosti koroških Slovencev, saj so se tudi po prireditvi pomudili med nami v prijetni družabnosti.

Letos skozi Julijske Alpe

Kot prejšnja leta, tako bo Avstrijsko-jugoslovansko društvo na Koroškem tudi letos organiziralo vožnjo s parnim vlakom. Tokrat bo „hla-pon“ prevozil najlepši predel Slovenije — skozi Julijske Alpe in sicer na progi od Beljaka, preko Področice, Jesenic, Bleda, Bohinjske Bistrice do Mosta na Soči. Častno pokroviteljstvo te vožnje, ki bo v nedeljo 20. junija, bosta imela generalna konzula dr. Walter Lichem in Bojan Lubaj.

Vožnjo bosta tokrat izmenoma izvedli dve stari parni lokomotivi — avstrijska med Beljakom in Jesenicami, jugoslovanska pa med Jesenicami in mostom na Soči. Kot smo že omenili bo pot vodila skozi slikovito pokrajino Julijskih Alp in Karavank. Številni predori, med njimi dva velika — karavanški z 8 in bohinjski s 6 km, bodo dali tej zanimivi vožnji, ki bo spet spominjala na minule čase, še pesteri poudarek. Do posebnega užitka bodo prišli prijatelji narave, zlasti fotoamaterji, ki bodo imeli izredno bogato izbiro motivov. Na cilju, v idiličnem kraju Most na Soči, bodo udeleženci vožnje imeli „piknik v zelenem“, na katerem bosta sodelovali tudi folklorni skupini iz Kranja in Bohinja.

Ker obhaja letos železniška proga Trst—Jesenice—Beljak svojo 70-letnico obstoja, bodo v Bačah na povratku parnega vlaka iz Slovenije to priložnost izrabili za posebno slovesnost, ki jo bo pripravil tamošnji tujskoprometni urad.

Kot se je zvedelo nameravajo tudi Italijani priti v Most na Soči in tam skupno obhajati medsebojno povezanost dežel Alp in Jadrana.

OBIŠČITE BERGOVO GALERIJO V PLIBERKU

vo igro glavnih dveh „junakov“, katerima smo se prav iz srca nasmejali. Kot posebnost materinske proslave pa je bil prvi nastop novoustanovljenega tamburaškega mladinskega zbora SPD „Zarja“. Prijetno smo bili presenečeni nad njihovo številčnostjo (zbor šteje 25 članov) in njihovim izvajanjem. SPD „Zarji“, ki to dejavnost z mladino pospešuje (tamburaši so stari 6 do 12 let) in obema odgovornima organizatoricama Štefki Vavtjevi in Bredici Sadošek izrekamo

stovanjem vrnilo obisk SPD „Zarja“, ki je že pred dvema letoma gostovalo v Dolenjskih toplicah. Do medsebojnih stikov je prišlo preko poznanstva predsednikov obeh družtev. Na žalost predsednika Janeza Šebenika zaradi bolezni v Železni Kapli nismo mogli pozdraviti.

Moški pevski zbor KPD „Maks Henigman“ je po sestavu zelo podoben vašemu domačemu pevskemu zboru, saj ga prav tako družijo idealizem in ljubezen do slovenske pesmi“, tako je povedal nekdanji pevec in dirigent zbora Tone Fink. Dejal je tudi, da so zbor ustanovili leta 1971, čeprav je društvo že mnogo starejše.

V Železni Kapli je vodil zbor prof. Milek Franc in bil deležen prisrčnega in dolgotrajnega aplava. Po pozdravu predsednika SPD „Zarja“ Petra Kuharja in prvem nastopu moškega zbora, so gostje nastopili s spevoigro KOVAČEV ŠTU-

LETOVANJE NAŠIH OTROK NA JADRANU

Tudi letos bo letovala skupina naših otrok na morju, in sicer v Savudriji od 10. do 31. avgusta 1976.

Starši, ki želijo poslati otroke na letovanje, naj vložijo pismo prošnje, iz katere mora biti razvidno: ime, poklic in naslov staršev, ime otroka in izjava, če je že bil na letovanju in kolikokrat. Tej prošnji je treba priložiti.

- zadnje šolsko spričevalo (1974/75),
- priporočilo krajevne prosvetne ali združne organizacije,
- osebno izkaznico s sliko in
- režijski prispevek za dokazano socialno potrebne otroke šil. 1.000.— (za ostale je treba plačati šil 1.400.—)

in vse skupaj poslati do najkasneje 10. julija 1976 na naslov: Počitniška kolonija, Gasometergasse 10, 9020 Klagenfurt-Celovec.

Vožnjo do Ljubljane in nazaj plača vsak udeleženec sam.

Posebno opozarjamo, da posameznih dokumentov ne sprejemamo. Za prijavljenega velja šele otrok, za katerega so bili hkrati oddani vsi dokumenti. Po 10. juliju ne sprejemamo več prijav.

Za vsakega otroka je treba poleg navedenih dokumentov oddati tudi zdravniško spričevalo, ki pa ne sme biti izstavljeno prej kot 8 dni pred odhodom skupine na letovanje. Iz zdravniškega spričevala mora biti razvidno, da je za otroka letovanje na morju priporočljivo in če je otrok občutljiv za antibiotike (penicilin i. dr.). Šele ko prejmemo to spričevalo, velja otrok za dokončno prijavljenega.

Otroci uživajo na letovanju zdravniško zaščito, ki obsega:

- primerno sanitarno oskrbo pod vodstvom zdravnika,
- prvo pomoč in zdravstveno nego za lažja obolenja,
- ob težjih primerih takojšnji prevoz v najbližnji zdravstveni zavod.

Otroci pri počitniškem zavodu niso zdravstveno niti nezgodno zavarovani. Zato si morajo starši pri svoji pristojni zavarovalnici oskrbeti poverljivi nalog za Jugoslavijo (Betreuungsbeitrag für Jugoslawien), ki naj bo izstavljen za čas bivanja v Jugoslaviji.

Za osebno izkaznico otroka velja izkaznica (Personalausweis), ki jo izstavi okrajno glavarstvo, ali pa potni list.

Za letovanje pridejo v poštev le otroci v starosti od 9 do 14 let, pri čemer imajo prednost otroci, ki še niso bili na morju. Otroci, ki so bili že tri in večkrat na letovanju bodo upoštevani samo v primeru, da bo še kakšno mesto prosto. Starši, katerih otroci bodo sprejeti na letovanje, bodo po končanem prijavnem roku in po predložitvi zdravniškega spričevala dobili pismeno obvestilo in potrebna navodila.

Opozarjamo, da bodo otroci sprejeti po vrstnem redu prijavi in po zdravstveni ter socialni potrebi.

IVAN CANKAR

10

Martin Kačur

Življenjepis idealista

Po darovanju je stopil v zakristijo, slekel je plašč in je šel na prižnico. Ko je blagoslovil in odmolil, se je useknil v velik zelen robec in Kačur je ugledal začuden, da so v tistem trenutku potegnili robce vsi; moški in ženske; star kmet, ki je stal za durmi, se je useknil v roko in je pljunil. Nato je izpregovoril župnik.

„Kristjani! Prišel je v Blatni dol nov učitelj, mlad gospod, tamle stoji pred zakristijo!“

Vsi so se ozrli na Kačurja.

„Da boste pošteno ravnali z njim! Drugače boste imeli z mano opraviti! — Zakaj pa se smeje tisti paglavci tam? Ti, ki stojiš zraven, primi ga za lase; dobro ga primi! — Da ne boste tako ravnali s tem učiteljem, kakor ste s prejšnjim, ki ste ga gnali, rokovanjači, naravnost v pekel! Če se ga le eden dotakne, ali če ga postrani pogleda, mu bom tako neznansko nategnil ušesa, da bo pomnil svoje žive dni! In po odvezo naj si gre k Nacetu iz Razora ali pa Brlnčku iz Močilnika; pri meni je ne bo dobil! Pa otroke pošiljajte v šolo, kolikor morete! Če nimajo posla na polju, naj ne postajajo brez opravila, naj ne hodijo za gnezdi stikat in žogo bit! Nikar naj ne ugledam takega smrkavca na cesti! Ne-bit! Usmiljeno ga bom naklestil in očetu bom poslal žendarje v hišo! Kaj mislite, da je učitelj zastojni plačan? Saj bi nam denar kradel, če bi stal v šoli s svojo palico in bi nobenega blizu ne bilo! Pa vam še jaz maše ne bom bral, ne bom izpovedaval in ne obhajal, ampak samo vlek el denarje in pa ves dan: luk, luk, luk — in mav, mav, mav! — Učitelju pa je tudi treba povedati, da naj z našimi paglavci po pameti v cekar hodi! Dobro naj jih naklesti, korenito nabije, kadar

je potreba! In potreba je zmerom! Naučili se itak ne bodo nič, ker so prenumni, ampak vsaj strah bodo dobili pred palico! — Kar vam je treba danes še drugega povedati, je tole: ne kradite, ne pobijajte se po krčmah in dedci naj puste babe in babe dedce pri miru, drugače bo joj! Amen.“

Med pridigo, ki ga je zelo presenetila, in med drugim delom maše se je ozrl Kačur malokdaj na dekleta z rdečo židano ruto; toda videl jo je zmerom, kakor ostane svetla podoba v očesu, če zatisneš trepalnice. In videl jo je, ko je šel iz cerkve in ko se je napolil v farovž. Najbolj čudno se mu je zdelo, da kljub rdeči bluzi ni bila čisto nič podobna Minki. Njen obraz ni bil bel — belota razbeljenega železa — njene oči niso bile črne in se niso bleščale, njene ustnice se niso smehljale. In vendar se ji je bližalo trepetaje in neradovoljno njegovo srce in njegova kri je bila vroča, ko so bile še hladne njegove misli.

Župnik ga je pozdravil veselo; sedel je za mizo golorok in brez kolarja. Natočil je žganja Kačurju in sebi.

„Take pridige pa še nikoli nisem slišal!“ se je nasmehnil Kačur.

„Kaj ni bila dobra?“ ga je zavrnil župnik z resnim obrazom. „Kako pa bi vi pridigali tem bebecem in razbojnikom?“

Kačur je spoznal, da je pravica na župnikovi strani in ni odgovoril. Kosila sta hitro; debela, mozoljčasta ženska jima je nosila na mizo in je gledala na Kačurja z neprijaznimi očmi. Župnik je pokazal s palcem za njo.

„Teže se je otresti človeku takele ženske kakor zakonske žene! Ali mislite, da kaj pomaga, če jo podim stran? Ozmerja me in še komaj, da bi jaz ne moral iz farovža! — Je pa že spet zasmojeno!“

„Bog vedi, ka je bolj prismojeno!“ je odgovorila ženska, pogledala je prezirljivo na obadva in je zaloputnila duri.

„Veste, kaj jo jezi? Ker vas že sinoči nisem privlekel s sabo in ker ne maram, da bi sedela z nama. Rada ima mlade fante!“

Položil je roke na treh in se je zasmejal naglas.

„No, kaj bi o tem! — Ali mislite dolgo ostati v Blatnem dolu?“

„Nič ne mislim! Nisem mislil priti sem in tudi ne mislim, da bi kaj pomagalo, če bi si želel stran. Samo to mislim, da dolgo ne ostanem, ker bi moral drugače umreti, tako žalostno morda, kakor je umrl moj prednik in tovariš.“

„Privaditi se je treba, to je vse! Tudi jaz sem se privadil. Zdaj ne maram odtod in če bi tudi hotel, bi ne mogel, ker bi mi ljudje zastražili pot s kosami! — Kam pa bi zdaj? Živel sem tukaj dvajset let in sem se pokmetil — kako bi živel drugače? Ni tukaj drugačnega življenja; bodi z ljudmi, kakor so, ali pa umri. In zdaj še nečem ne drugam! Kam pa bi? Saj bi se mi povsod smejali in neroden bi bil kakor netopir v soncu!“

„Kaj so tudi vas za kazni poslali sem?“

„Seveda! Kdo pa bi silil v Blatni dol? Ampak zakaj so me kaznovali, ne vem še natanko. Kadar se človek privadi ječi, pozabi na greh. — Tudi vi, mladi fant, tudi vi boste še kidali gnoj!“

„Kaj ni druge rešitve? Saj ima človek misli, saj ima knjige!“

„Ne! Poglejte mojo knjižnico: brevir je tam in drugega nič! Bilo je še nekaj knjig, pa je menda kurila z njimi in zaradi tega je ne bom zmerjal. Misli, knjige — to napravi človeka nezadovoljnega; slabotnega in bolnega ga napravi. Ampak če delate na polju, če se ukvarjate z živino, vas ne nadlegujejo prav nobene misli in visoko starost dosežete! Meni je že sedemdeset let, pa vas tako položim na tla kakor otroka! Še sto let bom dočkal!“

„Čemu?“

„Glejte, to so vaše misli! Take napravijo človeka čemer-nega in kislega! Čemu živeti? Vsako leto posebej sem v skrbeh in bridkosti, kako bo rodilo polje, kako bo z živino, kolika bo bera — in kakor bi mignil, mine pomlad in jesen in zima! Vi pa sedite pri svojih bukvah in jamrate: čemu življenje? — Slišal sem že o ljudeh, ki so si sami končali življenje; to so pač tisti, ki se pečajo z bukvami; nobeden

Včasih, ko so bili v službi samo možje, so bile žene doma; ukvarjale so se lahko samo z gospodinjskimi deli, pa z vzgojo otrok, seveda. Imele so dovolj časa, da so lahko delale v zmernem tempu.

Danes je delovni dan večine žena precej drugačen kot takrat. Dopoldne delo v službi, popoldne doma. Torej dela zaposlena žena še enkrat toliko kot mož in otroci, ki so npr. v šoli.

V mnogih družinah je tako. In to vsekakor ni prav, saj so zaposlene matere preobremene.

Roko na srce

njene, nikoli nimajo časa, da bi se dodobra spočile in imele nekaj časa tudi zase in za družabnost v družini.

Naloga vseh članov družine pa je, da materi pomagajo in da skupno skrbijo za urejeno domačo ognjišče. Delo doma je treba organizirati, tako se bomo izognili mnogim nepotrebnim prepriro, kot npr., kdo bo šel v trgovino po mleko, kruh in druga živila, kdo bo odnesel smeti, kdo bo brisal prah, kdo pometal, brisal in pospravil posodo, pospravil postelje, steval preproge — naštevati bi lahko še v nedogled.

Najbolje je skleniti „pogodbo“ o porazdelitvi del. Določena opravila naj prevzame sin, druga hčerka, oče pa naj bo zadolžen za tretji del nalog. Dolžnost lahko vsak teden zamenjajo, da ne bo preveč enolično. Seveda pa hčerka ne bo stopala npr. težkih prog, saj sta oče in brat močnejša. Če je pri hiši sesalnik za prah, pride to opravilo lahko v posev le pri temeljitem in velikem čiščenju. Nikakor pa ne poskušajte dela doma deliti na „moška“ in „ženska“, ker nobeno „žensko“ delo za moškega ni sramotno (tako namreč mnogi mislijo) in nasprotno.

in še nekaj o kuhanju. Če se ne hranite v menzi, ni treba čakati, da pride od pol treh domov vsa zasopibana mati in začne z vso naglico kuhati, tako da skoraj ne ve, kje bi začela. Kdor pride domov prvi, naj sam prične pripravljati. Sprva ne bo znal še ničesar, potem pa se bo tudi to naučil in verjemite, da ne bo škodovalo.

Ob taki organizaciji dela bi tudi mati imela kdaj čas za polpoldanski sprehod, šla bo lahko na obisk k prijateljici, ne da bi je neprestano mučila misel na to, kaj vse še mora doma narediti.

Taka organizirana družina se dosti bolje razume in ozračje je v njej — prijetno.

Kako preprečiti zastrupitve s hrano?

Najbolj pokvarljiva so jedila iz mesa, mleka in jajc, ker so za klice izredno dobra podlaga (hranivo). Na njih namreč lahko zraste iz ene že v kratkem času med jutrom in večerom na milijone klic in če pomislimo, da nekaj klic še ne povzroči bolezni, jih le malokoli brez škode použije tako veliko količino.

Zato je naša osnovna naloga, da vsa jedila, pa tudi živila kar najbolj skrbno zavarujemo pred morebitno okužbo, pa naj bo to v trgovini ali pa doma v kuhinji in shrambi. To pomeni tudi, da ne pustimo blizu muh, miši in druge golazni, ki prav tako lahko prenašajo okužbo.

Zato živilo ali hrano pokrijemo s pokrovom, tenko tkanino ali pa plastično košarico. Tudi sito nam bo prišlo prav. Okna shrambe zavarujemo s fino mrežo ali pa tenkim blagom (tetra plenice ali gazo).

Druga napaka je precenjevanje hladilnika ali improviziranih hladilnih naprav. Hladilnik hrane ne razkuži, ampak le zadrži za določen čas sicer hitro razkrajanje. Ker pa pogosto živila nosimo dalj časa domov, ko so bila že prej zmrznjena ali podhlajena in se med potjo ogrejejo, se razkroj nadaljuje. Ponovno ohlajevanje to sicer zadrži, a ne popolnoma in je tako lahko živilo že pred pripravo nevarno za naše zdravje.

Res pa je, da smo nekoliko pozabili, da za ohladitev živil ali hrane ni vedno potreben hladilnik. Lahko si pomagamo tako, da izkoristimo izparevanje vode in damo posodo s hrano v večjo, po možnosti nepolo-

ščeno glinasto posodo. Če je ta posoda napolnjena z vodo, bo voda na prepihu in v hladnejšem prostoru izparevala ter tako ohlajevala shranjeno hrano. Pomagamo si lahko tudi s severnimi kletnimi prostori, ki so ponavadi najhladnejši, le zračni morajo biti.

Kako pa ravnamo s posameznimi jedili? Juhe in druge jedi, ki smo jih namenili za naslednji obrok ali dan pustimo v isti posodi in pod istim pokrovom, le da jih čimhitreje ohladimo. V isti posodi jih tudi na hitro prevremo, če je le mogoče. Tako se izognemo okuženju hrane zaradi slabo pomite ali umazane posode. Kuhanje je namreč že samo po sebi nekakšna razkužitev.

Kuhano ali sveže meso naj bo vedno na hladnem, pokrito z mrežasto posodo ali sitom. Mesne omake shranjujemo na isti način kot juhe, v isti posodi in jih po možnosti čimprej porabimo. Pogrevanje nasploh ni preveč zdravo in ga lahko samo odsvetujemo.

Konzerve pojemo takoj, ko smo jih odprli. Vsako postavljanje in pregrevanje je lahko nevarno. Če je konzerva taka, da jo moramo prekuhati, storimo to torej samo enkrat! Še nekaj: ne hranimo konzerv na vlažnem ali toplem kraju!

Tudi ribe, gobe in druga hitro pokvarljiva živila pripravimo čimprej in jih tudi pojemo takoj, ko so skuhane!

Mleko in mlečne jedi, razne pudinge in podobno hranimo čimbolj na hladnem in čimmanj časa.

Sadje in povrtnine hranimo primerno očiščene na hladnem, ne presuhem kraju in

Meso na žaru

Nek poseben čar je v tem, če v naravi, kjer v privlačnem okolju zakurimo ogenj in — spečemo kaj dobrega. Meso na žaru in ražnju je že ena izmed takih dobrot. Meso na žaru pa je tudi laže prebavljivo.

Če imamo raženj, ne bo nobenih težav. Če pa se nam zdi izdatek dvesto do tristo šilingov, kolikor ta naprava stane, previsok, si lahko pomagamo tudi tako, da oglje — ali kar boste pač zakurili — naložite med nekaj kamnov, čeznje pa položite pločevino, v katero ste navrtali nekaj lukenj.

Ražnjičje pripravite tako, da svinjsko meso zrežete na majhne kose v velikosti treh do štirih centimetrov. Nato jih nataknete na lesene ali kovinske ražnjiče in to po štiri do šest na enega. Meso je treba posoliti, popoprati in namazati z oljem, nato pa jih lahko spečemo. Dobro je, da z oljem namažemo tudi ploščo. K pečenim ražnjičem serviramo grobo narezano čebulo, lahko pa tudi zeleno papriko in paradiznik.

Pleskavica je zmes svinine in teletine — v enakem razmerju — z dodatkom soli, popra, česna, drobno seseklanega feferona. Meso zmeljemo, solimo, popopramo in mu dodamo strt česen in zelo drobno seseklan feferon. Meso je treba dobro prenesti in jo ponovno zmleti. Če to ponovimo še enkrat, bo pleskavica še boljša. Meso naj ostane na hladnem nekaj ur, da se spočije. Nato iz njega naredimo zrezke v obliki biftekov in jih spečemo na žaru. Serviramo jih z drobno sesekljano čebulo, feferoni in mladim lukom.

Namosto običajnih čevapčičev pripravimo tokrat vinogradniški čevap. Meso zrežemo kot za ražnjiče, čebulo pa na tanke lističe. Koščke mesa in čebulo zmešamo, osolimo, popopramo in dobro pretresemo. Pokrijemo in pustimo tri ure. Nato meso očistimo čebule, ga nabodemo na ražnjiče, dobro pomažemo z oljem in pečemo na žaru. Pečeno meso damo nazaj v čebulo, ga vanjo zmešamo, za nekaj trenutkov pokrijemo in nato serviramo.

— Nikar se ne ukvarjajte z narodom! On že najbolj sam ve, kaj je zanj: jé, pije, pogine — kaj še drugega? Samo tisti ljudje se ukvarjajo z narodom, ki so se mu izneverili. Sami so drugačni, tuji, pa mislijo, da mora biti tudi narod drugačen! — Jaz, glejte, sem se vživel vanj in živim z njim že dvajset let in čez, pa ne verjamem čisto nič, da bi se mu hotelo iz tega gnoja v kakšne višave! Naj ostane, kjer je! Kobilica na polje, brencelj na konja, muha pa v krčmo!

Zupnik je vstal izza mize in Kačur se je poslovil. „Pridite še časih k meni, pa ne prepogostokrat. Imam veliko posla. Pa s šolo si ne delajte preveč skrbi in truda; saj tako ne boste nič opravili. — Zbogom!“

Kačur je šel in ni vedel, kam bi se napotil. Izbe ga je bilo strah, ulice so bile puste in žalostne, goli, blatni hribovi so dremali nad kotlom — nikamor niso mogle oči in tudi srce ni moglo nikamor. Koncu vasi, že pod hribom, je stala dolga, nizka, zelo umazana in čemerna hiša, nad vratmi pa je visela oblancina. Ni bilo glasu iz izbe in okna so bila tako umazana, da se ni videlo ne v izbo ne na ulice.

V veži je stala postarna, debela ženska in je umivala kozarce.

„Kaj je res krčma tukaj?“ je prašal Kačur.

„Seveda je!“

Stopil je v izbo, postal je med durmi in bolj se je prestrašil, nego razveselil. Sedela je sama za mizo; v rdeči jopi in zelenem krilu.

Ozrla se je nanj in je vstala počasi.

„Kaj pa bi, gospod?“

„Vina!“

Šla je mimo njega, zibala se je v bokih, debele ustnice so se smehljale.

„Nikoli več ne pridem sem!“ je izpreletelo Kačurja v nerazumljivem strahu; prijel je za klobuk, toda sedel je in je ostal.

Prinesla je vina, postavila je steklenico predenj, pogledala mu je v oči in se je nasmehnila. Nato je prisedla, oprla je kometce ob mizo; Kačur je videl jamice v njenih okroglih, močnih rokah in napeto bluzo nad polnimi lakti in na prsih.

Drobni nasveti

- Če vijak noče obstati namestu, ga potegnite ven, očistite, potisnite v luknjico malo kita in vijak ponovno zavijte.
- Razpoka na porcelanastem krožniku ne bo več vidna, če boste krožnik slabo uro kuhali v posodi z mlekom.
- Pri rezanju čebule ne boste jokali, če si prej nosnice zamašite s kosom vate.

varne pred zajedalci in glodalci. Isto velja za „suha“ živila, od kruha do riža, moke, zdroba, fižola in drugega.

Poleg dobrega in pravilnega shranjevanja pa je še enkrat najpomembnejša osebna higiena vseh, ki pridejo v stik z živilo in hrano, prav tako pa tudi fisti, ki jo bodo pojedli. Izogibajmo se, če je le mogoče, prijetanju z golimi neumilimi rokami in ne pozabimo na umivanje rok pred vsakim obrokom. To naj velja vedno, posebno pa še, če pridemo iz stranišča.

Od kod slabosti na vožnji?

Milijoni ljudi se bojijo dolgega potovanja, pa najsi bo to z vlakom, avtobusom, letalom ali osebnim avtomobilom. Da o ladjih sploh ne govorimo. Seveda ne gre za strah pred kakršnokoli prometno nesrečo. Ti potniki bolehalo namreč za tako imenovano potovalno boleznijo. Naj sedejo v tako ali drugačno prevozna sredstvo, že po nekaj kilometrih (nekateri kasneje), jih prične mučiti huda slabost. Na morju imenujejo ta pojav preprosto morskobo. Toda če ne gre za potovanje z ladjjo, je to potovalna bolezen.

O vzrokih te nadloge že marsikaj vemo. Gre za draženje organa za ravnotežje v ušesu. V njegovem polžastem kanalu (v notranjem ušesu) je tekočina, tako imenovana endolimfa, ki se nenehno giblje in bolj ali manj močno pritiska na bližnje živčne celice. Iz razlik v pritisku si ustvarjajo možgani podoben o telesni legi. Na to opozarja možgane živec za ravnotežje, ki je izredno občutljiv. In ker mora ta živec med vožnjo v letalu, avtomobilu in podobno prestajati nenehne dražljaje, pride tako rekoč iz tira. Nepojmljivo razdraži v možganih središče, ki povzroča bruhanje. Posledice poznamo, in te so neznosne.

Borbo proti potovalni bolezni so spremljale težave. Leta 1952 so poizkusi z vitaminom B6 pokazali, da bi to utegnila postati rešitev. Vendar so ugotovili, da je delovanje tega vitamina v splošnem nezanesljivo. V zadnjem času so stopili v ospredje fenotiazini, ki zanesljivo delujejo na živčni sistem. Z njihovo pomočjo je mogoče umiriti živec za ravnotežje, kar mnoge potnike reši bruhanja.

Danes imamo na razpolago že zelo zanesljiva sredstva, ki jih je treba jemati, preden se odpravimo na potovanje. Tako ni več potrebna skrb, kaj naj potnik, preden odpotuje, je in pije.

kmet se še ni obesil in tudi o žitnem klasu še nisem slišal, da bi se bil sam končal!

Kačur je bil potr; nekaj težkega, mrtvega mu je leglo na srce.

„Kaj torej razlikuje človeka od živali?“

„Vera!“

Kačur je povesil glavo.

„Pa to ni vse življenje, gospod župnik, teh dvajset let! Saj je bilo življenje tudi prej... pred grehom! Kakor sem ga okusil jaz...“

Župnik se je ozrl v stran in je gledal s polzatisnjenimi očmi, kakor v veliko daljavo.

„Bilo je! — Kaj bi zdaj z njim? Kaj bi s spominom?“

Nasmehnil se je in čudna, mehka svetloba se mu je razlila po obrazu.

„Jaz sem bil takrat ‚hecer‘! Dolgo je že!... Prezgodaj sem bil narodnjak; zdaj je lahko vsak kaplan brez škode narodnjak, prej ni bilo tako!... No, mlad sem bil pač in neumen! Kadar je človek mlad, misli, da se vrta ves svet okoli njega! Velike dolžnosti ima, silen poklic, slovesno nalogo — in če je ne izvrši, joj narodom! Resnica pa je samo, da ima preveč krvi! Tudi jaz sem je imel preveč! In kaj mislite, da je bila moja velika in slovesna naloga? Učil sem fante prepevati; tiste domorodne pesmi namreč, ki jih poje človek, kadar je pijan! In za Koseskega sem bil navdušen! In za Tomana tudi! Ali Toman še živi?“

„Umr! je!“

„No, Bog mu daj mir in pokoj! — He, kakšen pa je vaš poklic? Kakšna pa je vaša naloga?“

Kačur je zardel in ni mogel odgovoriti.

„Kaj takega bo, kakor je zmerom! Z narodom se ukvarjate, kaj?“

Pogledal je skozi okno in je skočil izza mize.

„O ti prokleti paglavec, ti! Še pozimi mi ne puste vrta na miru! Cakaj vsaj, ušivec, da bodo hruške zrele! Te že poznam, Mrkinov si!“

Stopil je od okna, še ves rdeč in razburjen.

„Iz same hudobije gre in mi reže s popkarico v cepike!“

„Niste še dolgo tukaj, gospod; šele danes sem vas videla v cerkvi. Dolgčas vam bo v Blatnem dolu!“

„Dolgčas! Ze snoči mi je bilo dolgčas! Zato bom prihajal pogostokrat sem...“

Komaj je izpregovoril, ga je bilo sram besedi; ona se je zasmejela, prikazale so se jamice v njenih licih in svetli beli zobje so se prikazali.

„Čemu pa bi ne govoril z njo?“ je pomislil Kačur.

„Čemu pa bi se malo ne igral z njo?“

Takrat je legla na njegovo srce prva, še rahla, komaj vidna senca iz Blatnega doła. In takrat je še sam slutil v polzavednem strahu, da je oškropljen.

„Kje pa ste bili popred?“

„V Zapolju sem bil.“

„Tudi jaz sem že bila v Zapolju; lepo cerkev imajo tam!“

„Lepo cerkev!“ je ponovil nekoliko začuden in ji je pogledal v oči. In ko ji je pogledal v oči, se je zasmejela vdru-glič in je položila nenadoma svojo roko na njegovo. Izpreletelo ga je toplo in ni odtegnil roke.

„Kako ste čudni, gospod! Kadar izpregovorite, ali če vas pogledam, se moram smejati... In kako majhne roke imate; veliko manjše nego jaz! In čisto bele!...“

Kačur je bilo vroče v obraz in oči so se mu zameglile. Prijel je njeno roko in jo je stisnil.

„Saj vas še prašal nisem, kako vam je ime! Prijatelja bova, zato vas bom klical zmerom po imenu!“

„Tončka mi je ime! — Jaz bi rada, da bi bila prijatelj!“

„Dajte mi roko, Tončka! Ne, ustnice sem!“

Poljubljal jo je na ustnice, na polna, vroča lica, na vrat in na bluzo.

„Kako znate poljubavati! To ste se pač naučili v mestu, gospod? V Blatnem dolu niso tako voljni in gosposki! Ali boste prišli vsak dan, gospod?“

„Vsak dan!“

„Le pridite! Ko sem bila v cerkvi, sem si precej mislila: morda pride k nam; rada bi, da bi prišel!“

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

Zahtevamo dosledno izpolnitev člena 7 državne pogodbe

(Nadaljevanje s 1. strani)

di ob priložnosti pogovorov med predstavniki te organizacije in parlamentarnim pododborom dne 12. maja 1976 na Dunaju, ko je Heimadienst odkrito zagrozil s konfrontacijo svoje moči tudi proti strankam, v kolikor ne bi se uklonile njegovim zahtevam. To je že samo na sebi potrdilo naših stalnih opozoril, da stranke, ki so zastopane v koroškem deželnem zboru, iz oportunitizma in strahu za glasove popuščajo nacionalistom in na ta način Kärntner Heimadienst lahko igra „vlado v vladi“, kar zaveda manjšinsko politiko.

Če že stranke in zakonodajalec klonijo pred nacionalističnimi silami, pa koroški Slovenci nismo voljni sprejeti rešitev, ki jih izsiljujejo organizacije, katerih dejavnost meri na to, da slovenski narodni skupnosti vzamejo značaj in pravice kot manjšine.

K vzajemni rešitvi morejo voditi samo konstruktivna pogajanja o iz-

polnitvi vseh določil sedmega člena. Razgovori z eksperti, dokler so z njimi doseženi sporazumi za vlado in politične stranke le neobveznega značaja, se ne smejo nadaljevati v nedogled in so za manjšino v enaki meri neobvezni kakor za stranke in vlado.

Zahtevamo dosledno izpolnitev sedmega člena avstrijske državne pogodbe na osnovi občinske strukture iz leta 1955 povsod, kjer koroški Slovenci živimo avtohtono, tako da bo imel vsak pripadnik slovenske narodne skupnosti na Koroškem možnost, da uživa pravice, zajamčene v državni pogodbi.

To so v nasprotju k vsem zlonamernim dezinformacijam v tisku in drugih javnih sredstvih obveščanja naše neodsvojljive zahteve in naši načelni pogledi na skupno sporazumno reševanje življenjskih vprašanj naše narodne skupnosti, pri katerem smo pripravljene konstruktivno sodelovati.

Slovensko gledališče v Trstu je moralo prekiniti delovanje

V letu, ko obaja 30-letnico svojega neprekinjenega delovanja in ko ves slovenski narod praznuje 100-letnico rojstva največjega slovenskega dramatika Ivana Cankarja, je bilo Stalno slovensko gledališče v Trstu prisiljeno k usodnemu koraku: zaradi nevdržnega finančnega položaja, v katerem se je gledališče znašlo zato, ker ni deležno potrebne in obljubljene pomoči pristojnih uradnih dejavnikov, je predčasno prekinilo svoje delovanje.

Ta hudi udarec je doživela slovenska narodnostna skupnost v Italiji prav v času, ko ji je novi sporazum med Italijo in Jugoslavijo zagotovil „največjo možno zaščito“ ter ji zajamčil ohranitev veljavnosti vseh pridobitev njenega dosedanjega boja; udarec je doživela torej v trenutku, ko so se nakozovale možnosti večjega razmaha

Vlada ignorirala pomisleke manjšine

Ministrski svet je v torek odobril osnutek tako imenovanega zakona o narodnih skupnostih ter ga posredoval parlamentu v nadaljnje obravnavanje.

Izgleda, da ob naglici, ki jo po dvajsetletnem nereševanju manjšinskega vprašanja in neizpolnjevanju tozadavnih obveznosti iz državne pogodbe zdaj nenadoma kaže, zvezna vlada le občuti tudi neke vrste slabo vest: izrecno zagotavlja, da se bodo razgovori nadaljevali, čeprav je osnutek zakona že v parlamentu.

Seveda pa je vprašanje, ali nameravajo morebitne rezultate takih razgovorov in pogajanj potem tudi primerno upoštevati, ali pa bi kontakte s prizadeto narodno skupnostjo spet enkrat hoteli izkoristiti samo za zavajanje mednarodne javnosti. Dejstvo, da se vlada ni ozirala na upravičene in utemeljene pomisleke, ki sta jih k osnutku zakona izrazili poleg drugih zlasti slovenska in hrvaška narodna skupnost, je vsekakor značilno!

in večjega jamstva za njen nemoten in svoboden kulturni razvoj.

Tako se je slovensko gledališče v Trstu v dobrih petdesetih letih že drugič znašlo v položaju, da mora proti svoji volji prenehati z delovanjem: leta 1920, ker so mu fašisti zažgali poslopje; leta 1976, ker mu demokratična republika Italija

noče ali ni sposobna zagotoviti pogojev za obstoj in delovanje.

Primorski dnevnik je zato protestiral „z dnevom in odporom proti taki nekulturi“ ter izrazil popolno solidarnost Stalnemu slovenskemu gledališču „v trdnem prepričanju, da mu življenjskih korenin kljub vsemu ne bosta izpodrezali niti politična slepota, niti birokratska prikljavnost v demokraciji, kot mu jih ni fašistično nasilje pred 56 leti“.

ŠPORTNI **vestnik** ŠPORTNI **vestnik**

● SAK PREMAGAL ŠKOFJI DVOR 4:0 VSI NA TEKMO SAK — POREČE

V nogometnem prvenstvu 2. E razreda je v nedeljskem 20. prvenstvenem kolu klonil za Hörtendorfom še drugi resnejši kandidat za prvo mesto. Enajsterica iz Škofjega dvora je imela v gosteh vodečo ekipo Slovenskega atletskega kluba in bila poražena 0:4 (0:2). Slovenski atletski klub je z zmago nad neposrednim tekmečem stopil za korak bliže mojstrski lovoriki. Odločitev o mojstru pa bo po vsej verjetnosti padla že v nedeljskem 21. nogometnem kolu, ko si bosta stala nasproti Slovenski atletski klub in ekipa iz Poreča. Tekma se bo pričela ob 15.30 uri na Koschatovem igrišču. Prva tekma se je v Porečah končala z remijem 1:1. Slovenskemu atletskemu klubu bi teoretično zadostoval izkupiček ene točke, a bi moral v ostalih težkih prvenstvenih tekmah igrati s polno koncentracijo. Sigurno se bodo namreč vsi ostali nasprotniki še posebej potrudili, da bi z dobro igro odtegnili SAK to ali ono točko. Poleg tega pa nam je še vsem pred očmi, ko je tik pred osvojitvijo prvega mesta SAK bil oškodovan v tekmah z

SLOVENSKI ATLETSKI KLUB vabi na odločilno prvenstveno nogometno tekmo

SAK — Poreče

v nedeljo 23. maja ob 15.30 uri na igrišču ob Koschatovi cesti v Celovcu.

Launsdorfom od pristranskega sodnika. Igralcem SAK torej v nedeljski predodločilni tekmi s Porečami ne bo preostalo nič drugega, kot da se borijo s polno paro in skušajo doseči obe točki. K zmagi nad najhujšim tekmečem pa naj bi po mnenju funkcionarjev pomagali tudi gledalci. Zatorej, vsi ljubitelji slovenskega nogometa na tekmo SAK — Poreče!

K prvenstveni tekmi med Škofjim dvorom in SAK je še treba dostaviti, da ni bilo videti paralel k prvemu spopadu obeh moštev jeseni lanskega leta v Celovcu. Kot je znano, so jeseni pristaši enajsterice iz Škofjega dvora svoje moštvo pospremljali v Celovec z heimatdinstovskimi transparenti, letaki in parolami. Menda so se Škofjedvorčani spametovali, saj podobnih „spodrseljajev“ v nedeljo ni bilo opaziti. Občinstvo se je proti vsem pričakovanjem zadržalo napram slovenskemu moštvu športno in celo priznalo njihovo premoč.

Slovenski atletski klub je tokrat igral dopadljiv nogomet, v moštvu samem pa ni bilo slabe točke. Iz moštva pa je treba posebej omeniti režiserja Marjana Pandla, strelca dveh zadetkov Jožeta Fero, Janeza Tratarja (ki je dal drugi zadetek) in Benota Kraut, ki je branil tik pred koncem enajstmetrovko.

(Nadaljevanje s 1. strani)

Karla Diklage, ki predava kar trikrat — odgovorni priveditelj ni jasno dovolj nakazal svojega ocenjevanja koroškega zgodovinopisja? Takšne smo brali izpod peresa tega predstavnika „znanosti“ ob proslavi 1943:

● „Denn die Bodenfunde beweisen, daß mindestens seit etwa 525 ostgotische Besetzungen in Kärnten lagen, Germanen im Lande siedelten. Die römischen Beamten wurden entfernt. Seit jener Zeit vor 1400 Jahren bis in unsere Tage rollt ein ununterbrochener Strom germanischen Blutes durch Kärnten.“

● „Erst seit etwa 750 läßt sich in Krain etwas slavische Töpferware nachweisen, im Altgau Kärnten gar nur ein einziger Scherben aus dem 9. Jahrhundert.“

● Die Germanen waren seit 523 eben die waffentragende und damit die tonangebende, die Herrschicht in Kärnten. Die im Lande aus vorrömischer Zeit verbliebenen Illyrer und Kelten und die seit 590 neu eingedrungenen Slawen bildeten lediglich eine Unterschicht.“

● „Kärntens Lage vor 1200 Jahren war also die: Eine an Zahl geringe germanische Oberschicht stand in der Gefahr der Slawisierung.“

● „Was aber ist aus Kärnten geworden? Es ist ein

Proslava študentov ob obletnici državne pogodbe

Za jutri, soboto, vabi Klub slovenskih študentov na Dunaju na slavnostno prirediteljev ob 21. obletnici podpisa avstrijske državne pogodbe.

Prireditelj, ki bo v slavnostni dvorani Porrhauza (Treitlstraße 3 v 4. okraju), bo potekala pod geslom „Za izpolnitev člena 7 — proti ugotavljanju manjšine“. S tem hoče klub tudi nemško govoreči javnosti prikazati položaj slovenske in hrvaške narodne skupnosti ter jo opozoriti na problematiko dosedanjega reševanja ali boljše neresevanja manjšinskih določil državne pogodbe.

Na prireditvi bo govoril predsednik Kluba slovenskih študentov na Dunaju Mirko Boročnik.

Ugotavljanje — čemu?

Danes zvečer bo na Dunaju (v domu Alberta Schweizerja v 9. okraju, Garnisongasse) forumska diskusija pod geslom „Ugotavljanje manjšine — čemu?“. Diskusijo prireja Solidarnostni komite za pospeševanje in pravice slovenske in hrvaške narodne skupnosti v Avstriji ter Akcijski komite proti ugotavljanju manjšine in za pravice koroških Slovencev. Pri diskusiji pod vodstvom Ulricha Trinkaša bodo sodelovali poslanec univ. prof. dr. Felix Ermacora (ÖVP), poslanec Herbert Pansi (SPÖ), univ. asistent dr. Hanns Haas za komite in dr. Reginald Vospernik.

Rezultati 20. kola: Poreče — Pokrče 6:1, Gospa sveta — Sele 3:2 (gola za Selane dosegla Starovasnik in F. Dovjak), Kriva Vrba — Galicija 2:1, HSV — Hörtendorf 0:0, Šmarjeta — Tehelca 1:0.

● SAK ml. — ŠMARJETA ml. 10:0

Mladinska nogometna ekipa Slovenskega atletskega kluba je v nedeljo slavila nad sovrstniki iz Šmarjete visoko zmago 10:0. Gole so dosegli Polanšek 5, Velik 4 in Rojček. Odločitev o prvem mestu v lestvici pa bo padla že to nedeljo, 23. 5. 1976, ko bodo mladinci SAK gostovali v Blatogradu, kjer bodo ob 16. uri igrali s tamkajšnjo drugouvrščeno mladinsko enajsterico.

● STENMARK TUDI V BODOČE NA ELANOVKAH

Sloviti švedski alpski smučar Ingemar Stenmark bo slej ko prej tekmoval na smučeh gorenjske tovarne Elan. Potem ko je Stenmark zmagal letošnje tekmovalne za svetovni pokal, je preizkušal avstrijske in francoske smučarje, vendar z materialom ni bil povsem zadovoljen. Po končanem testu so Francozi Stenmarka vabili z odlično ponudbo, pa tudi avstrijski proizvajalci smučarje niso nič zaostajali. Stenmarkova odločitev, da bo tudi v naslednji zimski sezoni smučal na Elanovih smučeh, je vsekakor veliko priznanje begunjski tovarni športnih rekvizitov, ki si že nad 30 let utira pot v svetovno tržišče. Kvaliteta Elanovih smučarjev je tudi doprinesla, da je tovarna članica jugoslovanskega, češkega, švedskega in nemškega skipoola. Poleg Stenmarka tekmujejo na Elanovih smučeh znani alpski smučarji kot evropska prvakinja Kuzmanova, Zemanova (obe iz ČSSR), Jugoslovan Križaj in drugi. Poleg smučarjev za alpske discipline pa izdeluje tovarna Elan tudi kvalitetne smučarje za skakanje, ki so priznane po celem svetu. Ni treba posebej poudarjati, da je vsa svetovna skakalna elita nekdanj tekmovala brez izjeme na Elanovkah.

● LAUDA HITI OD ZMAGE DO ZMAGE

Avstrijski svetovni prvak v formuli-1 Niki Lauda je tudi v letošnji avtomobilski sezoni na najbližji poti do ponovnega podviga — osvojitvi naziva svetovnega prvaka v formuli-1. Na svojem petem nastopu je Lauda v nedeljo slavil v Zolderju na dirki za „Veliko nagrado Belgije“ svojo četrto zmago. Za Avstrijcem se je uvrstil na drugo mesto Švicar Regazzoni, ki tekmuje kot Lauda z avtomobilom italijanske znamke Ferrari.

Po petih dirkah za svetovno prvenstvo v formuli-1 vodi Lauda z velikim naskokom 27 točk. Doslej je zbral 42 točk, drugouvrščeni Regazzoni je zbral 15 točk, tretji Depailler (Francija) pa jih ima 10.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt - Celovec, Gasometergasse 10, tel. 32 55 50 — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec — Borovlje.

Kdo kaj praznuje?

deutsches Land! Das verdankt es der Orientierung nach Norden, das verdankt es dem Anschluß an den deutschen Mutterboden, der im Jahre 743 vollzogen wurde. Deswegen ist dieses Ereignis, dessen zwölfhundertjährige Wiederkehr wir eben feiern konnten, von so grundlegender Bedeutung für Kärntens Geschichte.“

● „Im Jahre 976 wird aber das Herzogtum Kärnten von Bayern getrennt. Und dieses Kärnten des 10. Jahrhunderts mit seinen Marken Steiermark, Krain, Istrien, Friaul und Veyona übernimmt und erfüllt nun die zweiseitige Aufgabe, einerseits Bollwerk gegen den Angriff asiatischer Nomadenvölker zu sein, andererseits die deutsche Ordnungsmacht in Italien zu verkörpern, eine Aufgabe, die auch heute wieder sein Schicksal ist.“

Katero obletnico torej slavi sedanja Koroška? Dinklagejevo 1400-letnico germanske krvi, Wuttejevo 1200-letnico „Grenzlanda des Reiches“ ali 1000-letnico „Bollwerk“ proti vzhodu in nemške „Ordnungsmacht“ v Italiji?

dr. Miran Zwitter

Pod geslom „Beseda sosedu“ bo v galeriji Hildebrand, Celovec, Wiesbadner Straße 3 v ponedeljek 24. maja 1976 ob 19. uri

LITERARNI VEČER

na katerem bosta iz svojih del brala

ANDREJ KOKOT in VALENTIN POLANŠEK

Slovensko prosvetno društvo „Trta“ v Žitari vasi vabi na

SREČANJE MOŠKIH PEVSKIH ZBOROV IZ PODJUNE

ki bo v četrtek (na vnebohod) 27. maja 1976 ob 19.30 uri pri Rutarju v Žitari vasi.

Sodelujejo moški zbori: SPD „Zarja“ iz Železne Kaple (vodi Joško Wrulich), SPD „Edinost“ iz Pliberka (vodi Folli Hartman), SPD „V. Poljanec“ iz Škocijana (vodi Hanzl Kežar), SPD „Edinost“ iz Štebna pri Globasnici (vodi Janez Pečjak) in SPD „Trta“ iz Žitare vasi (vodi Jozej Starc).

Prisrčno vabljeni!

Slovensko prosvetno društvo „Radiše“ vabi na

MATERINSKO PROSLAVO

ki bo v četrtek 27. maja 1976 ob 15. uri v dvorani pri cerkvi.

Sodelujejo: Gojenke gospodinjstvske šole iz Št. Ruperta in mešani zbor domačega društva. Prisrčno vabljeni!

Slovensko prosvetno društvo „Rož“ in mešani pevski zbor v Št. Jakobu v R. vabita na

STILNI KONCERT ROŽANSKE LJUDSKE PESMI

v nedeljo 30. maja 1976 ob 20. uri v farni dvorani v Št. Jakobu v Rožu.

Zborovodja: Lajko Milisavljevič

TISKARNA založniške in tiskarske družbe z o. j. DRAVA

Podljubelj/Unterloibl 41 9163 Podgora/Unterbergen (Tel. 232 in 250)

razpisuje ob koncu šolskega leta mesto

vajenca

ki se želi izučiti za črkostavca

Pogoji za sprejem: Znanje obeh deželnih jezikov in dovršena glavna šola ali nižja gimnazija. Interesenti se lahko oglašijo na zgornji nastoj, kjer je možen podrobnejši razgovor in ogled delovnega mesta.